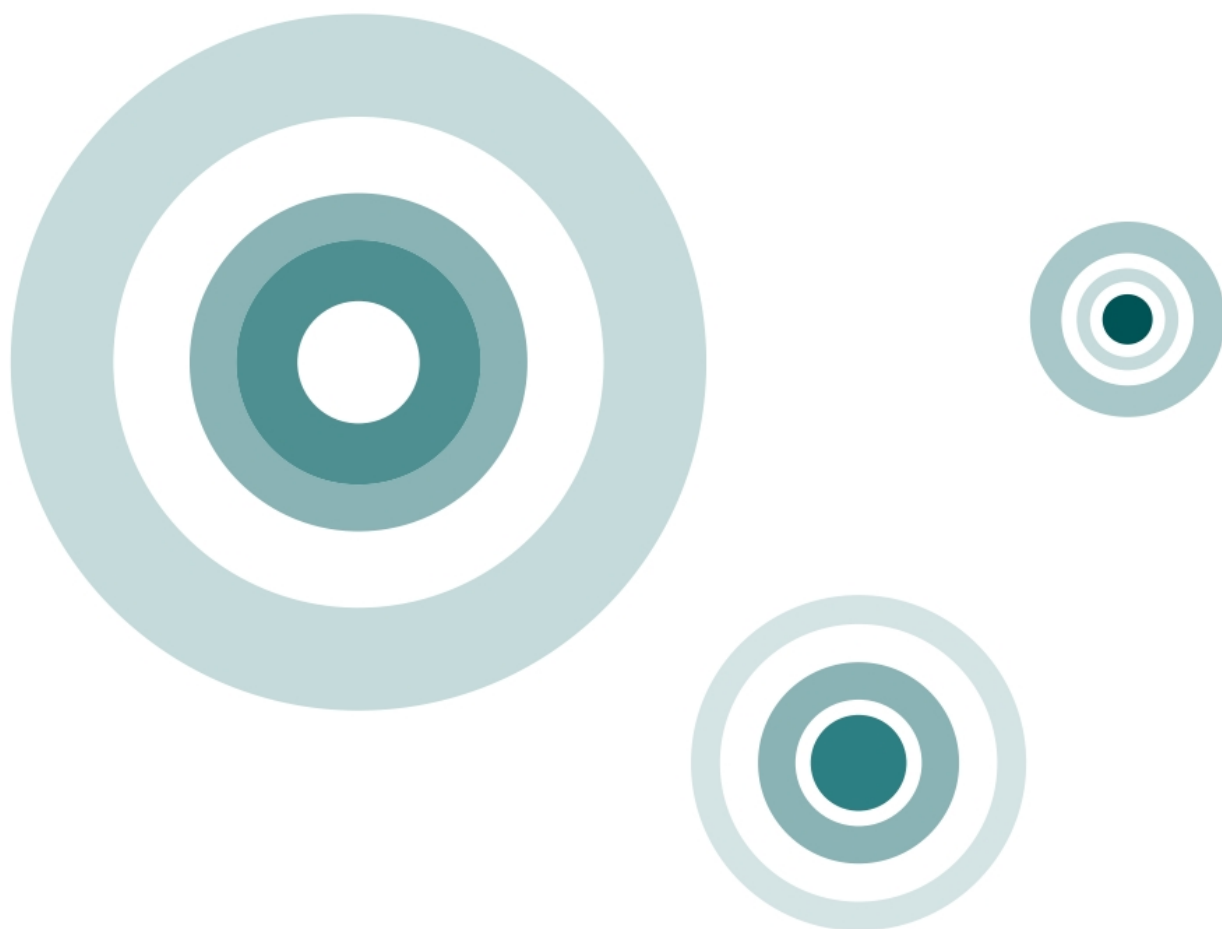

Analyse af udviklingen på autismeområdet i Viborg Kommune

Afrapportering på analysens fase 2

Indhold

Indledning	3
Forslag om fælles tilgang	7
Fælles tilgang	7
Særligt i forhold til mennesker med ASF	8
Forslag målrettet mennesker med ASF	9
Informationspakker om ASF	9
Informationsfilm om ASF	10
Fælles kompetenceudvikling vedrørende ASF	11
Spor 1 - Almenklasser forberedt til børn med ASF	13
Intensivt botræningsforløb til unge med ASF	16
Forslag målrettet en bredere målgruppe	17
Webbaseret katalog over Viborg Kommunes tilbud for børn, unge og voksne med særlige behov	17
Guide til overgangen fra ung til voksen	18
Fritidskoordinator på Socialområdet	19
Den åbne institution – institutionen som arena for fritidsaktiviteter	20
Bredere anvendelse af Naturskolen og Viborg Ungdomsskole	21
Børn og unge med særlige behov i klubregi med støtte	23
Højere aktivitetstilskud til foreninger der understøtter børn og unge i det organiserede idrætsliv	24
Virksomhedspraktik i kommunalt regi	25
Bilag 1	27

Indledning

Baggrund

Antallet af børn, unge og voksne mennesker, der diagnosticeres med autismespektrumforstyrrelse (ASF) er stigende. Det afspejler sig i et øget pres på kommunens tilbud til borgerne. Af denne grund har Byrådet i Viborg Kommune besluttet og indskrevet i konstitueringsaftalen for byrådsperioden 2018-2021, at autismeområdet skal have et særligt fokus.

Som led i udmøntningen af konstitueringsaftalen, igangsatte Børne- og Ungdomsudvalget samt Social- og Sundhedsudvalget en analyse af udviklingen på autismeområdet.

Analysen indeholder to faser:

- Fase 1: En kortlægning og analyse af autismeområdet (se afrapportering i bilag 1)
- Fase 2: Udarbejdelse af anbefalinger til styrkelse af autismeområdet.

Fakta om ASF

Autisme spektrum forstyrrelser (ASF) er en gruppe af gennemgribende udviklingsforstyrrelser. En udviklingsforstyrrelse er ensbetydende med en afvigende udvikling i forhold til den normale udvikling hos børn og unge, og det præger vedkommendes udfoldelse i alle situationer. Tilstanden kendetegnes især ved en særlig udvikling på områderne socialt samspil, kommunikation, forestillingsevne samt adfærd og interesser.

ASF forekommer i forskellige grader og former og kommer derfor forskelligt til udtryk hos forskellige personer. Anlægget for ASF er medfødt, men selve tilstanden udvikles i et komplekst samspil med omgivelserne. Personens opvækst og intelligens har derfor også stor indflydelse på, hvordan og i hvilken grad vanskelighederne kommer til udtryk.

Ifølge tal fra Socialstyrelsen vurderes, at ca. 1% af befolkningen fødes med anlæg for ASF. I Viborg Kommune betyder det, at knapt 1000 personer må forventes at have anlæg for ASF. Der er ca. 170 børn og unge i Viborg Kommunes skoler og dagtilbud, som har diagnosen ASF. Socialområdet yder støtte til ca. 130 personer med ASF. Det betyder at en stor gruppe mennesker med anlæg for ikke er ASF må formodes ikke at være diagnosticerede og klarer sig uden specialiseret støtte fra Børn & Unge og Socialområdet.

Tænkning og forståelse hos personer med autisme:

- *Evnen til at forstå og indleve sig i andres tanker og følelser:*
Personen kan have svært ved at sætte sig i andres sted og dermed at forestille sig, at andre tænker og føler anderledes, end vedkommende selv gør. Det kan være vanskeligt at føle empati for andre.
- *Evnen til at forstå mening, sammenhæng og kontekst:*
Personen er ofte konkret tænkende, hæfter sig ved detaljer frem for helheder og kan have svært ved at generalisere.
- *Evnen til at få overblik, planlægge, organisere og være fleksibel*
Personen har svært ved at overskue opgaver og aktiviteter og har ofte behov for en detaljeret plan. Det er ofte vanskeligt, når planer ændres.

Fase 1 - resultater

Børne- og Ungdomsudvalget samt Social- og Sundhedsudvalget blev orienteret om resultaterne af fase 1 på udvalgenes fællesmøde den 16. august 2018. Afrapporteringen fra fase 1 fremgår af bilag 1.

De primære resultater af fase 1 er:

- Autisme spektrum forstyrrelser (ASF) er en gruppe af gennemgribende udviklingsforstyrrelser, som især kendetegnes ved en anderledes udvikling på områderne socialt samspil, kommunikation, forestillingsevne samt adfærd og interesser.
- På landsplan ses en markant stigning i antallet af personer med ASF-diagnosen både blandt børn, unge og voksne. Fra 2010 til 2017 er der sket en fordobling af antallet 15-årige unge, der har fået stillet diagnosen. Fra 2007 til 2016 er der sket en femdobling af antallet 18-24-årige med ASF-diagnosen.
- Viborg Kommune oplever et stigende antal børn og unge, der får stillet ASF-diagnosen. Der opleves ligeledes en stigende tilgang til kommunens specialtilbud. Fra skoleåret 2012/2013 til 2017/2018 er antallet af elever, der modtager undervisning i et specialtilbud for børn med ASF steget med 57 pct.
- Viborg Kommune oplever en begrænset stigning i antallet af personer over 18 år med ASF-diagnose, som modtager bostøtte eller bor i botilbud.

Fase 2 - proces

Opdraget til udarbejdelsen af anbefalinger i analysens fase 2 var følgende:

- Indsatser skal ligge så tæt på det almene som muligt
- Borgere skal have mulighed for at mestre livet så selvstændigt som muligt.
- Der skal i arbejdet være fokus på forebyggende indsatser samt struktur.

Det overordnede mål i Viborg Kommunes nye sammenhængsmodel, som er skabt mens analysen af autismeområdet er blevet udarbejdet, er at skabe sammenhæng for borgerne. Det mål er også grundlaget for at lykkes med indsatsen i forhold til børn, unge og voksne med særlige behov, og i særdeleshed for børn, unge og voksne med ASF.

Autismeanalysen og de forslag, der præsenteres i denne afrapportering, understøtter alle fem temaer i sammenhængsmodellen.

Forslagene til udvikling af autismeområdet er blevet til gennem følgende proces:

Oktober 2018	Temadag om autisme. Oplæg og herefter workshops om konkrete udfordringer og forslag.
Januar-februar 2019	Seks arbejdsgrupper har arbejdet med udvikling og beskrivelse af konkrete forslag
Marts 2019	Kvalificering og prioritering i analysens styregruppe og direktionen
April 2019	Kvalificering og høring i MED-systemet og Handicaprådet

Fase 2 – temaer

På baggrund af analysen i fase 1 og temadagen i begyndelsen af fase 2, forholder forslagene i indeværende afrapportering sig til følgende fire overordnede temaer:

1. Stigning i antal børn, unge og voksne med ASF

Udgangspunktet for analysen er, at antallet af børn, unge og voksne mennesker, der diagnosticeres med ASF er stigende. Det afspejler sig i et øget pres på kommunens tilbud til borgerne. Derfor er det en præmis for forslagene, at de bidrager til at afhjælpe det øgede pres på specialtilbuddene til mennesker med autisme, ved at fremsætte forslag til, hvordan nogle børn, unge og voksne kan ydes den nødvendige - og fortsat ASF-specialiserede - støtte uden for specialtilbuddene.

Det vurderes, at 1-2% af befolkningen fødes med anlæg for ASF.

2. Skolegang og inklusion

For nogle børn og unge med ASF kan skolegang være en stor udfordring, og for nogle resulterer det i følgesygdomme og skolevægring. For at lykkes med inklusion af børn og unge med ASF i folkeskolen, er det nødvendigt, både at arbejde pædagogisk og psykologisk med det enkelte barn og unge med ASF, og det er nødvendigt i højere grad også at arbejde på at tilpasse skolens pædagogik, struktur og rammer, så de tilgodeser de behov som børn og unge med ASF har.

3. Overgang fra ung til voksen

Overgangen til voksenlivet er en sårbar periode, hvor den unge med ASF – som alle andre unge - skal tilegne sig kompetencer til øget selvstændighed og personligt ansvar. Det er også en periode hvor den unges forældre skal forberede sig på, at deres rolle ift. deres 'barn' ændres.

Samtidig med forandringerne på det personlige og relationelle plan, er det også en periode med principielle skift i den kommunale støtte til den unge og forældrene. Det skyldes, at det juridiske grundlag for den kommunale støtte til den unge skifter, når den unge fylder 18 år.

4. Fritid, bolig og beskæftigelse

Børn, unge og voksne med ASF, kan opleve en række barrierer ift. at deltage i fritidsaktiviteter og være en del af de fællesskaber, som eksisterer der. Disse barrierer kan for nogle mennesker medføre et inaktivt og ensomt fritidsliv og en unødvendig stor afhængighed af kommunal støtte. Det samme gør sig gældende ift. arbejdsmarkedet. Og når unge mennesker med ASF når det tidspunkt i livet, hvor de skal flytte fra forældrenes hjem eller fra institution til egen bolig, ses ligeledes ofte en række barrierer for, at de unge og deres forældre tør tro på, at det kan lykkes for de unge at mestre livet i egen bolig.

Fase 2 - resultater

Indeværende afrapportering er resultatet af fase 2 og præsenterer arbejdsgruppernes forslag samt efterfølgende kvalificering og prioritering.

Arbejdsgrupperne har haft til opgave at udvikle forslag, som retter sig specifikt mod autismespektrumforstyrrelser. En del af forslagene er dog relevante også for børn, unge og voksne med andre udfordringer eller diagnoser end ASF, og bør derfor ikke begrænses til denne målgruppe.

Derfor præsenteres forslagene i indeværende afrapportering i 3 grupper:

Forslag om fælles tilgang

Forslag målrettet mennesker
med ASF

Forslag målrettet en bredere
målgruppe

Gruppering af forslagene

Forslagene i afrapporteringen er grupperet således:

1	Fælles tilgang	Forslag om fælles tilgang
2	Informationspakker om ASF	Forslag målrettet mennesker med ASF
2	Informationsfilm om ASF	
3	Fælles kompetenceudvikling vedr. ASF	
4	Spor 1 – almenklasser forberedt til børn med ASF	
5	Intensivt botræningsforløb til unge med ASF	
7	Webbaseret katalog over tilbud i Viborg Kommune	Forslag målrettet en bredere målgruppe
8	Guide til overgangen fra ung til voksen	
9	Fritidskoordinator på Socialområdet	
10	Den åbne institution – institutionen som arena for fritid	
11	Bredere anvendelse af Viborg Kommunes eksisterende tilbud	
12	Enkeltintegration af unge med særlige behov i klubregi med støtte	
13	Højere aktivitetstilskud til foreninger der understøtter børns og unges tilknytning til det organiserede idrætsliv	
14	Virksomhedspraktik i kommunalt regi	

Læsevejledning

For hvert forslag beskrives, i det omfang det er muligt, følgende forhold:

- Forslagets indhold: hvad går forslaget konkret ud på?
- Forslagets formål: hvilken virkning forventes forslaget af få for målgruppen?
- Viden og erfaringer: hvilken viden og erfaringer baseres forslaget på?
- Økonomi: foreløbige estimater på, hvad vil det koste at implementere forslaget
- Tidsperspektiv: kan forslaget igangsættes/implementeres inden for et kort eller et langt tidsperspektiv?

For samtlige forslag gælder, at det er foreløbige beskrivelser, som før en eventuel implementering skal konkretiseres og kvalificeres yderligere, såfremt de bliver prioriteret.

Forslag om fælles tilgang

Fælles tilgang

Det foreslås, at vi i Viborg Kommune har en fælles tilgang i arbejdet med alle børn, unge og voksne, herunder børn, unge og voksne med særlige behov.

Vores fælles tilgang bygger på følgende:

Respekt for forskellighed og tidlig indsats

For at give alle lige muligheder, skal der gives en individuel indsats. Derfor har vi et ekstra fokus på og prioritering af de børn, unge og voksne, der særligt har brug for en ekstra hånd. Det gør vi gennem tidlig indsats og et bredt tværfagligt samarbejde i nærmiljøet.

Inkluderende fællesskaber

At så mange som muligt inddrages i almene fællesskaber i dagtilbud, skole og generelt i civilsamfundet, går forud for specialiserede tilbud – hvor det giver mening og værdi.

Læring og mestring

Vi støtter og udvikler børn, unge og voksne til at kunne mestre hverdagen, fordi det skaber værdi at kunne selv og at kunne noget i fællesskab med andre. Det man kan selv, skal man selv og der er altid potentiale for udvikling. Vi støtter og udfordrer børn, unge og voksne i egen læringsbane i lokale praksisfællesskaber.

Alle skal med

Derfor støtter vi de mest udsatte børn, unge og voksne i samfundet – det ansvar er vi bevidste om, og vi tager hånd om de svageste.

Sammenhæng og professionalisme

Vi arbejder på at skabe sammenhæng og helhed i børn, unge og voksnes liv. Derfor mødes man med engagerede og faglig kompetent personale, der rettidigt iværksætter og systematisk koordinerer indsatserne og anvender viden der virker. Vi tager afsæt i den enkelte borgers perspektiv og bruger vores professionalisme i en insisterende nysgerrighed på at finde løsninger – hos børn under 18 år altid i samarbejde med børnenes forældre.

Alle børn, unge og voksne gør det bedste, de kan, inden for de rammer og vilkår, de er givet.

Derfor er det vores opgave, som professionelle i vores dagtilbud, skoler, botilbud, forebyggende og understøttende indsatser, at skabe de bedste forudsætninger for, at ikke kun de fleste, men at ALLE børn, unge og voksne lykkes i eget liv.

Særligt i forhold til mennesker med ASF

I de kommunale indsatser møder børn, unge og voksne med ASF og deres pårørende forskellige medarbejdere og modtager forskellige former for støtte efter forskellige paragraffer i lovgivningen. Det kan opleves forvirrende og utrygt, hvis medarbejdere og indsatser ikke er tydeligt samstemte, sammenhængende og bygger på den samme forståelse af ASF.

For at øge forudsigeligheden, genkendeligheden og sammenhængen i borgernes hverdag og mellem de indsatser, de modtager, anbefales det, at der udover en fælles tilgang til børn, unge og voksne generelt, i Viborg Kommune arbejdes med en fælles forståelse af børn, unge og voksne med ASF.

Den fælles forståelse danner grundlag for de øvrige forslag om udvikling af Viborg Kommunes indsats for mennesker med ASF og indebærer:

- ASF er en diagnose, som beskriver et bredt spektrum af udfordringer i relation til socialt samspil, kommunikation, forestillingsevne samt adfærd og interesser; vi skal anerkende mangfoldigheden blandt mennesker med ASF.
- Mennesker med ASF er mere end deres diagnose; vi skal støtte mennesker med ASF ud fra et helhedsperspektiv på deres ønsker, ressourcer og udfordringer og med passende forventninger.
- En diagnose er hverken en forudsætning for, at mennesker med ASF-lignende udfordringer og symptomer kan få støtte eller ensbetydende med at de skal have et specialtilbud; vi skal tilbyde den rigtige faglige indsats til de mennesker, som har behov for vores støtte, uafhængigt af en evt. diagnose.
- Vi skal tilpasse rammerne og sikre kvaliteten i vores almene tilbud, så også mennesker med autisme kan trives der og tage del i fællesskabet, og så færre får behov for et specialiseret tilbud.

Mennesker med ASF, som har behov for støtte fra Viborg Kommune, skal opleve:

"At de har værdi og ressourcer"

"At der er plads til dem"

"At der er kvalitet, sammenhæng og struktur i de indsatser, de modtager"

Den fælles forståelse skal formidles til borgere, pårørende, ledere, medarbejdere og samarbejdspartnere, så det bliver en integreret del af Viborg Kommunes dialog og praksis ift. mennesker med ASF. Den fælles tilgang og den fælles forståelse er desuden centrale elementer i forslaget om kompetenceudvikling.

Forslag målrettet mennesker med ASF

Informationspakker om ASF

Forslagets indhold

For at sikre, at børn, unge og voksne, som diagnosticeres inden for autismespektret, samt deres forældre/pårørende, får tilbud om den rette og nødvendige viden om Viborg Kommunes indsatser i relation til ASF, foreslås det, at der udvikles to informationspakker om ASF. I den ene informationspakke kan forældre til børn og unge med ASF finde svar på en lang række spørgsmål, som ofte melder sig, når et barn diagnosticeres med ASF. I den anden informationspakke kan voksne (over 18 år), som selv har en diagnose inden for autismespektret, og eventuelt deres pårørende, finde oplysninger, som er målrettet voksne.

Informationspakkerne indeholder information om Viborg Kommunes tilgang til ASF samt støttemuligheder for børn, unge og voksne med ASF samt forældre, søskende og evt. andre pårørende, herunder fx støttesystemer og kommunikationshjælpemidler. Informationspakkerne indeholder også information om hvad forældre/pårørende kan gøre for at støtte mennesket med ASF og hele familien.

Informationspakken formidles dels skriftligt/digitalt, dels personligt på et møde mellem forældrene/den voksne med ASF og en medarbejder med særlige kompetencer ift. ASF.

Forslagets formål

Forslaget har til formål at støtte forældre og pårørende til et barn, et ungt eller et voksent menneske med ASF i den periode, hvor ASF-diagnosen stilles og styrke familiens og pårørendes trivsel, tryghed og oplevelse af sammenhæng i samarbejdet med kommunen, i følelsesmæssigt svær periode.

Formidling af Viborg Kommunes tilgang til ASF har desuden til formål at skabe bevidsthed om og tryghed blandt pårørende i forhold til, at et specialtilbud ikke altid vurderes at være det mest hensigtsmæssige tilbud for alle med en diagnose på autismespektret.

Informationspakkerne er således et led i bestræbelserne på, at mennesker med ASF kan lykkes med at mestre livet så tæt på almenområdet som muligt.

Viden og erfaringer

Region Midtjylland har udviklet to informationsfoldere om 'Autisme hos børn og unge' samt 'Autisme hos voksne', med information om diagnosen, indsatser og livskvalitet. Viborg Kommunes informationspakker kan ses som forlængelser heraf, med konkret viden om de kommunale indsatser, som kan tilbydes i hverdagen.

Økonomi

Der må forventes mindre udgifter til etablering og drift.
Forslaget kan gennemføres inden for det eksisterende budget.

Tidsperspektiv

Forslaget kan implementeres inden for et kort tidsperspektiv.

Informationsfilm om ASF

Forslagets indhold

Det foreslås, at der udarbejdes en kort informationsfilm - gerne animeret - om ASF. Filmen skal, med ASF-målgruppens egne ord og med belysning fra fagpersoner, beskrive nogen af de grundlæggende udfordringer ved at have ASF. Den skal afmystificere diagnosen og sætte fokus på at det er en bred diagnose. Den skal sætte fokus på ressourcer og styrker hos mennesker med ASF og på, hvilke særlige støttebehov de kan have.

Informationsfilmen laves med henblik på at formidle viden om ASF til forskellige målgrupper med interesse børn, unge og voksne med en ASF-diagnose. Det kan eksempelvis være familie, fagpersonale, instruktører i foreninger, klassekammerater og deres forældre.

Informationsfilmen kan med fordel være modulopbygget, således at der udarbejdes et generelt modul om Viborg Kommunes faglige tilgang til børn, unge og voksne med særlige behov, og herefter udvikles løbende moduler om mere specifikke temaer eller problemstillinger. I første omgang foreslås, at der udarbejdes det generelle modul og et modul om ASF.

Filmen udarbejdes af animationsskolen i samarbejde med fagpersoner fra ASF-området og et idéhold med deltagelse af børn, unge og voksne med ASF.

Forslagets formål

For mennesker med ASF skal informationsfilmen:

- Nuancere omgivelsernes forståelse af ASF
- Øge omgivelsernes kendskab til, hvordan man bedst støtter mennesker med ASF.
- Reducere omgivelsernes fordomme og berøringsangst ift. mennesker med ASF
- Bane vej for øget integration i dagtilbud, skole, uddannelse, job, fritidsliv, civilsamfund o. lign.

Informationsfilmen er således et led i bestræbelserne på, at mennesker med ASF kan lykkes med at mestre livet så tæt på almenområdet som muligt.

Viden og erfaringer

Viborg Kommune har god erfaring med at skabe let tilgængelig viden gennem animationsfilm, kan netop forklare komplekse problemstillinger, så alle kan forstå det.

Økonomi

Det estimeres, at der er behov for ca. 200.000 kr. til pr modul. Der er mulighed for at søge midler til udarbejdelse af informationsfilmen i Viborg Kommunes animationspulje.

Tidsperspektiv

Forslaget kan igangsættes inden for en kort tidshorisont.

Fælles kompetenceudvikling vedrørende ASF

Indhold i tiltaget:

For at skabe fælles faglig samstemthed i arbejdet med børn, unge og voksne med ASF foreslås, at der etableres et kursus- og kompetenceudviklingstilbud på tre niveauer til medarbejdere, som i forskelligt omfang arbejder med mennesker med ASF.

Niveau 1: Basisviden om og opdatering på Viborg Kommunes fælles faglige tilgang til arbejdet med sårbare børn, unge og voksne med særlige behov og/eller funktionsevnenedsættelse, herunder børn, unge og voksne med ASF.

- Niveau 1 gennemføres dels som en del af de almindelige introprogrammer for nye medarbejdere, dels gennem formidling til nuværende ledere og medarbejdere. Der udarbejdes fælles informationsmateriale, som kan anvendes på ledermøder, personalemøder og lignende.
- Målgruppe: nyansatte og nuværende medarbejdere og ledere på dagtilbuds-, skole-, social-, beskæftigelses-, og uddannelsesområdet, som bl.a. rummer børn, unge eller voksne med ASF.
- Målet er, at medarbejderne opnår generelt kendskab til Viborg Kommunes fælles faglige tilgang til mennesker med særlige behov og tilbudsvifte ift. målgrupperne.

Niveau 2: Basiskursus om ASF

- Fx 1-2 dages kursus.
- Målgruppe: medarbejdere, som er i daglig kontakt med børn, unge eller voksne med ASF.
- Omfang: ca. 100 medarbejdere
- Målene er, at medarbejderen opnår specifik viden om ASF, der kan omsættes til pædagogisk praksis/helhedsorienteret indsats, samt at medarbejderen opdateres på Viborg Kommunes fælles tilgang og tilbudsvifte ift. målgruppen med ASF, mhp. spredning til kollegerne i organisationen.

Niveau 3: Kompetenceudviklende uddannelse – i stil med Region Midtjyllands 'Autismepilot'-uddannelse.

- Fx 7 dage fordelt på 12 måneder,
- Målgruppe: Medarbejdere som i det daglige arbejder specialiseret med mennesker med ASF.
- Omfang: ca. 35 personer det første år, herefter 10 personer om året
- Målet er, at medarbejderen opnår viden og specialiserede kompetencer ift. at kunne løse komplekse opgaver og problemstillinger i det pædagogiske arbejde med børn, unge og voksne med ASF. Medarbejderne skal opnå kompetencer ift. at varetage koordinerende opgaver for målgruppen med ASF samt varetage vejledende opgaver i familien/netværket. Uddannelsen skal gerne være målrettet de forskellige dele af organisationen (dagtilbud, skole, socialområdet, beskæftigelse).

Formål med tiltaget

Fælles kompetenceudvikling vedr. ASF skal øge de autisme-faglige kompetencer i Viborg Kommune og skabe fælles faglig samstemthed blandt medarbejdere, som arbejder med målgruppen med ASF. Det har til formål at børn, unge og voksne med ASF oplever en stadig mere kompetent og sammenhængende indsats.

Forslaget om kompetenceudvikling er også et led i bestræbelserne på, at mennesker med ASF kan få en specialiseret ASF-indsats uden for specialtilbuddene og dermed lykkes med at mestre livet så tæt på almenområdet som muligt.

Viden og erfaringer

På Socialområdet har man god erfaring med Region Midtjyllands Autismepilot-uddannelse.

Økonomi

Kursusudgifter til basispakken (niveau 2) for ca. 100 personer i 1-2 dage, svarende til i alt 500.000 kr. inkl. vikardækning.

Kursusudgifter til den udvidede pakke (niveau 3), svarende til autismpilotuddannelsen. I alt 500.000 kr. til kursusudgifter samt 500.000 kr. i vikarudgifter det første år. Samt 150. 000 kr. til kursusafgift og 150.000 kr. til vikarudgifter årligt derefter.

I alt 1,5 mio. kr. i 2020 og 300.000 kr. i overslagsårene.

Tidsperspektiv

Forslaget kan igangsættes inden for et kort tidsperspektiv.

Spor 1 - Almenklasser forberedt til børn med autismespektrum forstyrrelser (ASF)

Forslagets indhold

Almenklasser forberedt til børn med ASF (eller lignende udfordringer) forventes på sigt at kunne bidrage til at afhjælpe det øgede pres på Vestervang Skole, så nogle børn og unge kan ydes den nødvendige - og fortsat ASF-specialiserede - støtte i alment regi. For at lykkes med inklusion af børn og unge med ASF i folkeskolen, er det nødvendigt, både at arbejde pædagogisk og psykologisk med det enkelte barn med ASF, og i højere grad også at arbejde på at tilpasse skolens pædagogik, struktur og rammer, så de tilgodeser de behov som børn og unge med ASF har.

Det foreslås derfor, at der oprettes et alment klassespor på 1-5 skoler fra 0. til 9. klasse, som er forberedt til børn med ASF eller lignende udfordringer. I hver klasse vil der være plads til 16 almenelever og 4 børn med ASF eller lignende udfordringer.

I forslaget er det tanken at PPL tidligt, i samarbejde med forældre, børnehuse og indskolinger identificerer børn med ASF eller ASF-lignende udfordringer. Disse børn tilbydes muligheden for at få en plads i det særligt tilrettelagte almentilbud.

I tilbuddet vil der altid være 2 pædagogiske personaler tilstede, hvis der er fire børn med ASF eller andre lignende specialpædagogiske behov tilknyttet klassen. Alternativt reduceres/opnormeres to-personordningen i forhold til antal børn med ASF eller lignende udfordringer. Der vil altid være mindst én kendt voksen i klassen.

Klasserummene indrettes, så de er forberedt til børn med ASF og der undervises efter metoder med en klar og forudsigelig struktur og dagligdag, som er baseret på ASF pædagogik og co-teaching.

Personale og ledelse understøttes af praksisnær vejledning fra PPL og Vestervang skole.

Kriterier for udvælgelse af skole:

- Der skal være minimum 2 spor på skolen, for at sikre tilstrækkelig fleksibilitet.
- Skolen skal indeholde både indskoling, mellemtrin og overbygning, for at sikre kontinuitet for eleverne med ASF.
- Skolerne udvælges så de 5 dagtilbudsdistrikter på sigt, så vidt muligt dækkes geografisk.
- Der skal være egnet bygningskapacitet på skolen, for at udnytte de eksisterende rammer bedst muligt. Eksempelvis skal der så vidt muligt være egnede lokaler/miljø til rådighed, hvor der er klasselokaler med egnede adgangsforhold, dvs. en mere skærmet adgang for eleverne med ASF, Skærmede garderobeforhold og mulighed for at kunne trække sig til mere rolige/afskærmede områder.
- Skolen skal arbejde med en generel kulturændring i læringsmiljøet. Ud over at arbejde med klasser forberedt til børn med ASF og lignende udfordringer, skal skolen også arbejde med metoderne i indsatsen vedr. inkluderende læringsmiljøer generelt på skolen (praksisnær vejledning og co-teaching).
- Der skal være pædagogisk personale, som kan understøtte/guide/støtte eleverne ind i det sociale fællesskab – også i frikvartererne og i SFO/klub.

Konkret foreslås det, at der i skoleåret 2020/2021 oprettes 2 spor forberedt til børn med ASF eller lignende udfordringer på 2 skoler i kommunen. Opstart af det nye tilbud forberedes i skoleåret 2019/2020

Både børne- og forældregrupper skal forberedes til en ny læringskultur og det tilstræbes at forældre til børn på den konkrete skole får mulighed for at ønske, hvilken klasse deres barn tilknyttes. Det er dog skolelederen, der tager den endelige beslutning i forhold til klasseinddeling.

Lokaler på skolen skal indrettes til de nye elever og den nye pædagogik i forbindelse med skolestart 2020.

Det pædagogiske personale uddannes løbende det første år og understøttes i opstartsfasen intensivt af PPL og Vestervang Skole. Allerede i efteråret 2019 skal der oparbejdes nye kompetencer hos PPL i forhold til målgruppeafklaring og i forhold til at understøtte det pædagogiske personale på den udvalgte skole i processen med at opbygge et nyt tilbud, både praktisk og teoretisk (evt. i samarbejde med personale fra Vestervang Skole).

Det foreslås, at der løbende visiteres til klasserne via det centrale visitationsudvalg. Det er i udgangspunktet ikke meningen, at børn, der allerede går i A-klasserne på Vestervang Skole, skal skifte tilbud, med mindre der er enighed mellem forældre, skole og PPL om, at det enkelte barn vil profitere af et skift. Antallet af elever i A-klasserne på Vestervang foreslås reduceret i takt med at eleverne i 9./10. klasse naturligt forlader skolen.

På sigt kan tilbuddet udvides til at omfatte flere skoler, så alle distrikter i Børn & Unge dækkes, hvis der er efterspørgsel/behov.

Tilbuddet kan eventuelt suppleres af en taskforce fra PPL/Vestervang Skole, som understøtter enkeltintegration på barnets distriktsskole.

Forslagets formål

Formålet med at opbygge almenspor forberedt til børn med ASF eller lignende udfordringer, er at afprøve og udvikle alternativer til specialtilbud for børn med ASF, hvor børn med ASF får mulighed for læring og trivsel i inkluderende fællesskaber, så tæt på almenområdet som muligt og dermed få skabt nye livsbaner, og at elever med særlige faglige forudsætninger kan berige de øvrige elevers faglige niveau.

Derudover kan indsatsen være med til at skabe sammenhængskraft blandt forældre og elever omkring inklusionsopgaven samt en ny skolekultur omkring synet på elever med særlige behov.

Desuden er der behov for, enten at udvide A-klasetilbuddet på Vestervang Skole eller oprette et alternativt tilbud, for at imødekomme de nuværende pladsudfordringer på Vestervang Skole. Tilbuddet er i dag normeret til 75 børn, men rummer 110 børn.

Viden og erfaringer

I Aarhus Kommune har man gode erfaringer med et lignende tilbud, kaldet NEST-klasser. Slagelse er ligeledes i gang med at indføre NEST inspirerede spor i deres almen-skoler.

Det foreslås at iværksætte følgeforskning i forbindelse med iværksættelse af spor 1 klasserne i Viborg Kommune.

Økonomi

Følgende er et overslag på prisen for indretning, kompetenceudvikling og supervision pr. spor/skole der oprettes. I alt vil prisen være ca. 2 mio. kr. pr. spor, det første år og efterfølgende ca. 150.000 kr. årligt til praksisnær vejledning samt en engangsudgift til følgeforskning på ca. 500.000 kr.

Prisen indeholder en engangsudgift i forbindelse med indretning af lokaler svarende til ca. 25.000 kr. pr. klasse svarende til ca. 250.000 kr. pr. spor fra 0. til 9. klasse. Dertil kommer skærmede adgangsmuligheder og garderober, samt indretning af skærmede pausefaciliteter svarende til 100.000-500.000 kr. pr. spor/skole, afhængig af den eksisterende bygningsmasse. Beregningen er et overslag beregnet med udgangspunkt i Ørum skole, men vil variere afhængigt af bygningsmassen på de skoler der udpeges og skolernes brug af lokaler.

I opstartsfasen vil der være behov for konkrete kompetenceudviklingsforløb for det pædagogiske personale tilknyttet klasserne forberedt til børn med ASF eller lignende udfordringer, eksempelvis autismpilotuddannelsen for skoler. Kompetenceudviklingsforløbet vil ca. koste 350.000 kr. pr. spor samt 500.000 kr. til vikardækning og tid til planlægning.

Derudover vil tilbuddet i opstartsfasen kræve ugentlig praksisnær vejledning fra PPL og/eller Vestervang Skole svarende til en fuldtidsstilling, ca. 500.000 kr. det første år og efterfølgende 150.000 kr. årligt pr. spor.

Det forventes, at taksten til A-klasserne følger barnet, og at midlerne til ekstra pædagogisk personale i spor 1-klasserne vil være dækket af den eksisterende takst til specialtilbud. Dette kræver, at det er muligt at samle mindst 4 elever på hvert klassetrin på hver skole og at den nuværende praksis for inklusion af børn med ASF (eller lignende specialpædagogiske behov) fortsætter.

Hvis børn med ASF fremadrettet visiteres tidligere, vil dette skulle ses som en investering i tidlig indsats og det må forventes at udgiften bliver højere på kort sigt, men billigere på lang sigt, da det må forventes at effekten af tilbuddet og den tidlige indsats vil betyde, at flere børn med autisme trives både fagligt og socialt og dermed på sigt kan tage en ungdomsuddannelse og blive aktive på arbejdsmarkedet.

Skolerne vælges i udgangspunktet efter, at begge spor kan rummes inden for den eksisterende ramme, men hvis oprettelse af ASF-sporet betyder, at der skal oprettes ekstra almenklasser på skolen, må der forventes en ekstraudgift.

Det foreslås at iværksætte følgeforskning i forbindelse med iværksættelse af spor 1 klasserne, svarende til ca. 500.000 kr.

Tidsperspektiv

Det foreslås at de første to spor forberedes i skoleåret 2019/20, med mulighed for visitation fra januar 2020 og efterfølgende opstart i skoleåret 2020/2021. En evaluering af tilbuddet og en afdækning af behovet for udvidelse, vil efterfølgende skulle danne grundlag for oprettelse af flere spor.

Intensivt botræningsforløb til unge med ASF

Forslagets indhold

For at støtte unge mennesker med ASF, som skal flytte hjemmefra eller fra midlertidige botilbud efter servicelovens §107 i overgangen mellem to boligsituationer, foreslås det, at der etableres en særligt intensiv og systematiseret bostøtteindsats med fokus på praktiske færdigheder og sociale kompetencer ift. at bo i egen bolig og begå sig blandt naboer og i det øvrige samfund.

Bostøtteindsatsen er helhedsorienteret. Den tager udgangspunkt i den enkeltes kompetencer, behov og ønsker, og udformes med afsæt målene i borgeres handleplan. Bostøtteindsatsen består af et intensivt botræningsforløb, hvor de unge modtager relevant træning, støtte og vejledning ift. følgende tre områder: bolig og hverdagsliv, uddannelse og job samt netværk og fritid.

Målgruppen er unge mennesker med ASF mellem 18 og 30 år, som forventes at kunne bo i egen bolig evt. med bostøtte efter endt botræningsforløb. Det intensive botræningsforløb er for unge, som ikke er i målgruppen for efterværn.

På længere sigt vurderes, om der kan være behov for etablering af en ny type midlertidige træningsboliger efter Servicelovens §107, med en tidsbegrænsning på max. 1-1½ år. Botilbuddet vil være uden døgnåbning.

Forslagets formål

For unge mennesker med ASF skal den nye type botræningsforløb:

- Være en tryk overgang til livet i egen bolig og dermed øge mulighederne for at lykkes med uddannelse eller beskæftigelse.
- Give praktiske færdigheder, større selvstændighed og mod til at mestre hverdagen i egen bolig.

Formålet med det intensive botræningsforløb er således, som med efterværn, at bidrage til, at unge mennesker får en god overgang til et selvstændigt voksenliv.

Viden og erfaringer

Forslaget om en intensiv bostøtteindsats i overgangen til egen bolig er inspireret af Forsorgscenter Viborgs erfaringer med og Socialstyrelsens anbefalinger om metoden Critical Time Intervention (CTI). CTI-metoden er udviklet i USA med henblik på at hjælpe hjemløse borgere i den kritiske overgang fra hjemløshed til egen bolig. Metoden har også vist sig virkningsfuld over for andre målgrupper i den kritiske overgang til egen bolig. Der er ikke konkrete erfaringer og anbefalinger om CTI i relation til borgere med ASF.

Det langsigtede forslag om etablering af et nyt midlertidigt botilbud er stillet med inspiration fra Region Midtjylland, Specialområde Autisme, som har lignende tilbud til unge, som flytter hjemmefra, eksempelvis på Hobrovej i Randers. Viborg Kommune har gode erfaringer med at anvende regionens tilbud til unge med ASF, men ift. den unges netværk, vil det være en fordel med et tilbud beliggende i Viborg Kommune.

Økonomi

Socialstyrelsen oplyser, at den økonomiske analyse af CTI viser, at omkostningerne for CTI og almindelig § 85-bostøtte er omtrent de samme, og set i forhold til resultaterne vurderer Socialstyrelsen, at CTI-indsatsen er mere omkostningseffektiv. Kan finansieres inden for det eksisterende budget.

Tidsperspektiv.

Det intensive botræningsforløb kan iværksættes på kort sigt.

Etablering af nye midlertidige træningsboliger efter Servicelovens §107 forudsætter yderligere udvikling af konceptet samt en afklaring af de økonomiske forudsætninger for etablering og drift af tilbuddet.

Forslag målrettet en bredere målgruppe

Webbaseret katalog over Viborg Kommunes tilbud for børn, unge og voksne med særlige behov

Forslagets indhold

Det forslås, at der oprettes et webbaseret katalog over Viborg Kommunes tilbud for børn, unge og voksne med særlige behov. Dette webkatalog skal kunne tilgås af både fagfolk til borgere, hvorfor det med fordel kan være tilgængeligt på Viborg Kommunes hjemmeside.

Webkataloget skal være overskueligt opbygget visuelt med billeder og letlæselig tekst. En inddeling i kategorier, vil samtidig være medvirkende til at øge overblikket. Et forslag til kategorier kan være:

- Dagtilbud og skoler
- Uddannelse og job
- Fritid
- Bolig
- Overgang fra ung til voksen

Forslagets formål

Kataloget har til formål, at fagpersoner kan opnå større kendskab til alle tilbuddene på tværs af Viborg Kommune, hvilket skal styrke samarbejdet og sikre en hurtigere, mere sammenhængende og målrettet proces for borgerne.

Webkataloget skal samtidig øge borgernes viden om relevante indsatser og tilbud, styrke deres handlemuligheder og støtte dem til større selvstændighed. Kataloget er således et led i bestræbelserne på, at mennesker med ASF kan lykkes med at mestre livet så selvstændigt som muligt.

Viden og erfaringer

Forslaget om oprettelse af et webbaseret katalog over Viborg Kommunes tilbud for børn, unge og voksne med ASF er stillet med inspiration fra Randers Kommune, som har et lignende webkatalog, der dog udelukkende omhandler fritidsaktiviteter for mennesker med handicap.

Økonomi

Oprettelse og vedligeholdelse af kataloget i alt 50.000 kr. årligt. Kan finansieres inden for det eksisterende budget.

Tidsperspektiv

Forslaget kan implementeres inden for en kort tidshorisont.

Guide til overgangen fra ung til voksen

Forslagets indhold

For at støtte unge med særlige behov i en tryk og sammenhængende overgang til voksenlivet foreslås det, at der udarbejdes en skriftlig/webbaseret guide til overgangen fra ung til voksen.

Guiden kan fx indeholde information om:

- Viborg kommunes fælles tilgang
- Bolig
- Uddannelse og job
- Forsørgelse og ydelser
- Fritid
- Støtte
- Værd at vide for den unge
- Værd at vide for forældre

Forslagets formål

For unge med særlige behov og deres forældre skal guiden:

- Give relevant viden om overgangen til voksenlivet
- Understøtte unge menneskers mulighed for en god og tryk overgang til et selvstændigt voksenliv.
- Sikre systematisk og ensartet rådgivning samt forudsigelighed og sammenhæng i støtten.

Viden og erfaringer

Forslaget om udarbejdelse af en guide til overgangen til voksenlivet er stillet med inspiration fra DUKH (Den Uvildige Konsulentordning på Handicapområdet), der som en del af serien 'DUKH's guider til borgeren' i januar 2019 har udarbejdet en generel guide om overgangen fra barn til voksen.

Økonomi

Udarbejdelse af guide, i alt 50.000 kr. som en engangsudgift, der kan finansieres inden for det eksisterende budget.

Tidsperspektiv

Forslaget kan implementeres inden for en kort tidshorisont.

Fritidskoordinator på Socialområdet

Forslagets indhold

For at øge mulighederne for at mennesker med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse kan deltage i fritidsaktiviteter i det eksisterende foreningsliv, foreslås det, at der ansættes en fritidskoordinator på Socialområdet. Målgruppen for fritidskoordinatorens opgaver er primært borgere, som på sigt forventes at kunne deltage i fritidsaktiviteter uden støtte.

Fritidskoordinatoren har til opgave at:

- Øge målgruppens kendskab til fritidsaktiviteter i det eksisterende foreningsliv.
- Øge foreningernes parathed til at modtage målgruppen.
- Understøtte pædagogisk personales samarbejde med borgere ift. fritidsaktiviteter og fællesskab.
- Sikre videreførelse af fritidsinteresser i overgangen fra ung til voksen.
- Udarbejde katalog/app med detaljerende beskrivelser af fritidsaktiviteter.
- Arbejde på at nedbringe de økonomiske barrierer nogle borgere oplever ift. deltagelse i fritidsaktiviteter.
- Samarbejde med fritidsvejledere i Børn & Unge om udvikling af indsatser ift. fritidsaktiviteter i det eksisterende foreningsliv.

Forslagets formål

For mennesker med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, herunder ASF, skal ansættelse af en fritidskoordinator og introduktionen til fritidsaktiviteter i det eksisterende foreningsliv:

- Forebygge ensomhed og isolation ved at give mulighed for netværk og fællesskab uden for de kommunale tilbud
- Give mulighed for træning af sociale kompetencer, som også er anvendelige på uddannelse, job og i andre sociale sammenhænge.

Viden og erfaringer

I Børn & Unge har man god erfaring med fritidsvejledere, som ud over den koordinatoropgave, som beskrives i dette forslag, yder en mere direkte støtte til barnet/den unge, som skal starte i et fritidstilbud. På socialområdet skal den direkte støtte varetages af fx bostøtten.

I Handicap har man opnået gode resultater ved at samle den overordnede udvikling og koordineringen ift. frivillighed på én medarbejder, frem for den tidligere fordeling af opgaven på alle afdelingsledere. Samme resultater forventes ved en samling af opgaver vedr. udvikling og koordinering af samarbejdet med fritidsaktiviteter i det eksisterende foreningsliv.

Økonomi

Løn til fritidskoordinator svarende til 500.000 kr., samt en pulje til økonomisk støtte til borgere som endnu ikke er afklaret i forhold til forsørgelsesgrundlaget. Budgettet til Fritidspas på Børn & Unge området er på 150.000 kr. Pengene bruges som starttilskud til kontingent og/eller udstyr, herudover er der egenbetaling fra familierne (56.000 kr. i 2018). Desuden anvendes der midler fra fonde og lignende på ca. 250.000 kr. årligt til aktiviteter og støtte til familier.

Tidsperspektiv

Forslaget kan implementeres inden for en kort tidshorisont.

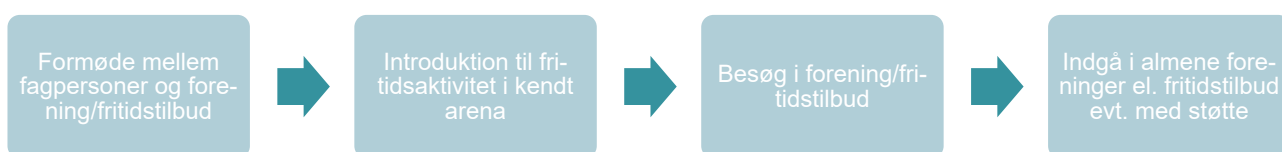
Den åbne institution – institutionen som arena for fritidsaktiviteter

Forslagets indhold

For at støtte børn, unge og voksne med særlige behov, herunder mennesker med ASF, i at opstarte og deltage i fritidsaktiviteter foreslås det, at der etableres samarbejdsforløb mellem aktører i fritids- og foreningslivet og kommunale 'institutioner'. Det indebærer at invitere aktører fra det lokale fritids- og foreningsliv ind på børns, unges og voksnes arena – dvs. invitere dem på besøg i fx børnehave, skole, botilbud eller kontaktsted.

Målgruppen bliver derved introduceret til forskellige fritidsaktiviteter i kendte og trygge rammer, hvilket kan gøre dem mere bevidste om netop deres individuelle interesser. For især mennesker med ASF er det en vigtig faktor, at aktiviteter føles som meningsfulde og skal gerne være motivationsskabende.

Nedenstående illustrerer, hvad et samarbejdsforløb skal indeholde.

På sigt skal målgruppen gerne kunne indgå i de almene foreninger og fællesskaber. Dog med de rette støttelementer, som kan være:

- at instruktøren/træneren skal have en bred forståelse af autisme og kan skabe sammenhæng i gruppen,
- at der tages individuelle hensyn til den enkelte ift. struktur og støtte, og
- at en relevant støtteperson skal deltage i overgangen samt opstartsperioden.

Kontakten til de enkelte foreninger og fritidstilbud koordineres af fritidsvejledere i Børn & Unge og fritidskoordinator på Socialområdet, men kan faciliteres af de enkelte 'institutioner'. Derudover indtænkes fritidsvejlederne/fritidskoordinatoren som en ekstra ressource, der skal spille sammen med dagtilbud og skole ift. koordinering af forløbene. Ydermere har fritidsvejlederne en rolle ift. de deltagende børn og unge og evt. videre vejledning mod et aktivt fritidsliv.

Forslagets formål

Strukturerede fritidsaktiviteter kan være et middel til at inkludere mennesker med særlige behov i meningsfulde fællesskaber og derved undgå social isolation, som målgruppen ellers har risiko for at udvikle. Forslaget har desuden til formål at give børn, unge og voksne med særlige behov mulighed for træning af sociale kompetencer, som også er anvendelige i skole, på uddannelse og job samt i andre sociale sammenhænge.

Viden og erfaringer

Forslaget er inspireret af Børn & Unges igangværende tiltag ift. 'den åbne skole' i Kulturelt LæringsCenter, hvor børn introduceres til en række eksterne læringsmiljøer.

Økonomi

Forslaget kan gennemføres inden for det eksisterende budget, såfremt der, som det fremgår af et andet forslag, ansættes en fritidskoordinator på Socialområdet.

Tidsperspektiv

Forslaget kan implementeres inden for en kort tidshorisont.

Bredere anvendelse af Naturskolen og Viborg Ungdomsskole

Forslagets indhold

I Viborg Kommune findes tilbud, hvor rammerne kan anvendes bredere. Det kan i første omgang være Naturskolen og Viborg Ungdomsskole. Andre konkrete tilbud kan også tænkes ind.

Naturskolen

Naturskolen inspirerer til natur- og kulturforståelse gennem naturnær formidling. Der findes mange aktiviteter på Naturskolen, som kan være relevante for børn, unge og voksne med særlige behov. Et konkret forslag er, at der oprettes en aktivitet som dyrepasser på Naturskolen. Naturvejlederen giver et grundlæggende opstartskursus i dyrepasning, hvorefter det er tanken, at holdet selv skal fodre og passe dyrene sammen med de ansvarlige voksne, målgruppen nu engang er der sammen med. Målgruppen for denne aktivitet kan være flere:

- Børn, unge og voksne med særlige behov
- Interessegrupper i perioder fx fra SFO, klub eller ungdomsskoleregi
- Interessegrupper fra dagtilbud, skoler, specialinstitutioner, botilbud eller kontaktsted
- Familiegrupper evt. hver 4. lørdag

Viborg Ungdomsskole

Viborg Ungdomsskoles fritidsafdeling afholder hvert år mere end 100 forskellige fritidstilbud. Det er samtidig muligt at oprette hold med min. 7 deltagere ud fra fælles interesser i ungdomsskoleregi. Det forstås derfor, at der oprettes specialtilrettede hold, hvor der tages hensyn til målgruppens særlige behov. Det kan være en oplagt mulighed til at finde og møde andre med fælles interesser såsom E-sport, Manga, Animé, rollespil, friluftsliv, madlavning og motion.

Unge kan frit deltage i Ungdomsskolens fritidsafdelings aktiviteter fra de begynder i 7. klasse til og med den sæson, de fylder 18 år. Ift. nogle unge med særlige behov vil det dog give mening, hvis det gøres muligt at fortsætte til og med det 21. år.

Forslagets formål

Forslagets formål er at øge mulighederne for, at børn, unge og voksne med særlige behov kan indgå i interessebaserede fritidsaktiviteter og fællesskaber med andre og dermed forebygge ensomhed og isolation. Forslaget har desuden til formål at give børn, unge og voksne med særlige behov mulighed for træning af sociale kompetencer, som også er anvendelige i skole, på uddannelse og job samt i andre sociale sammenhænge.

Viden og erfaringer

På Naturskolen har man allerede gode erfaringer med at samarbejde med Nordre Skole omkring målgruppen med socioemotionelle vanskeligheder. Her gives en ekstra bevilling på 150.000 om året i 3 år til Naturskolen. I det stiller naturskolen 2 naturvejledere til rådighed 2 dage om ugen. Udgifter til transport og grej er også indeholdt i prisen.

Økonomi

Naturskolen kan stille skov, lokaliteter, grej og dyr til rådighed til dyrepasning uden ekstra omkostninger for Naturskolen. Tilbuddet kan oprettes som et foreningstilbud eller som en del af åben skole, begge dele kan finansieres inden for rammen. Hvis der planlægges aktiviteter, som de eksisterende mellem Naturskolen og Nordre Skole, vil det koste 150.000 kr. om året.

I forhold til særligt tilrettelagte hold på ungdomsskolen, kræves der potentielt økonomi til 2-lærerordning på de specialtilrettede hold i Ungdomsskolens fritidsafdeling svarende til ca. 500.000 kr.

Alternativt kan man indtænke kontaktpersoner eller frivillige.

Tidsperspektiv

Forslaget kan implementeres inden for en kort tidshorisont.

Børn og unge med særlige behov i klubregi med støtte

Forslagets indhold

For at give børn og unge med særlige behov, herunder unge med ASF, som har et specialeskoletilbud mulighed for fritidsaktiviteter og netværk i almenområdet, forslås det at skabe et koncept og hensigtsmæssige rammer for enkeltintegration af målgruppen i fritids- og ungdomsklubber.

Målgruppen er børn og unge, som rent kognitivt er relativt velfungerende. Målgruppen for fritidsklubber er børn fra 4. klasse, målgruppen for ungdomsklubber er børn fra 7. klasse til og med 18. år. For nogle i målgruppen kan det være relevant at udvide muligheden for at bruge klubtilbuddene frem til det fyldte 21. år.

For at lykkes med integration af målgruppen i klubregi, anbefales at:

- Der arbejdes målrettet med en god overgang/overlevering fra skole/SFO
- Der etableres et tæt tværfagligt samarbejde med skole, PPL, forældre
- Der arbejdes med de unges individuelle støttebehov og udviklingspotentialer via pædagogiske handlingsplaner og regelmæssig opfølgning.
- At klubbernes fysiske indretning i højere grad tilgodeser målgruppens behov
- At klubbernes også arrangerer strukturerede aktiviteter, som tilgodeser målgruppens behov.

Forslagets formål

For børn og unge med særlige behov, herunder unge med ASF, skal forslaget give mulighed for at de kan deltage i fritidsaktiviteter og netværk i almenområdet og således får mulighed for at blive en del af de fællesskaber, som findes der. Forslaget har desuden til formål at give børn, unge og voksne med særlige behov mulighed for træning af sociale kompetencer, som også er anvendelige i skole, på uddannelse og job samt i andre sociale sammenhænge uden for specialeskole-regi.

For at fastholde formålet om integration i almenområdet, skal de unge have mulighed for at vælge fritidsklub enten hvor de går i skole eller hvor de bor. Det giver mulighed for, at målgruppen spredes til flere forskellige klubber, således at der ikke opstår 'specialklubber', hvor unge med særlige behov ikke bliver en del af det øvrige netværk og fællesskab.

Viden og erfaringer

Aarhus kommune har i en årrække arbejdet målrettet på at enkeltintegrere unge med særlige behov i fritids- og ungdomsklubber. I Aarhus Kommune understøttes indsatsen af en højere ressourcefordeling og mulighed for støttetimer fra PPR.

Økonomi

Der må forventes udgifter til etablering og drift, herunder ekstra tid fra PPL til praksisnær vejledning. Forslaget kan gennemføres inden for det eksisterende budget.

Tidsperspektiv

Forslaget kan med fordel igangsættes som et pilotprojekt, som giver mulighed for en vurdering af forslagets omkostninger og effekt forud for en bred implementering. Som pilotprojekt kan forslaget implementeres inden for en kort tidshorizont.

Højere aktivitetstilskud til foreninger der understøtter børn og unge i det organiserede idrætsliv

Forslagets indhold

De enkelte foreninger har en afgørende rolle, når det gælder at etablere idræts- eller aktivitetstilbud for børn og unge med særlige behov, da langt størstedelen af arbejdsindsatsen skal forankres her. Viborg Kommune støtter foreningslivet via tilskud og puljer. Et af disse tilskud er det såkaldte aktivitetstilskud, der ydes til medlemmer under 25 år, der betaler kontingent. Til foreninger, som etablerer 'handicaphold' ydes forhøjet aktivitetstilskud.

Det forslås, at målgruppen for det forhøjede aktivitetstilskud udvides, så det ikke kun gives ift. deltagere på særlige handicaphold, men også gives til foreninger, som gør en særlig indsats for at skabe mulighed for, at børn og unge med særlige behov (som skal defineres nærmere) kan deltage i foreningernes almindelige aktiviteter.

Det sætter eksempelvis krav til foreningen om at kunne mobilisere tilstrækkeligt antal trænere og frivillige med de rette kompetencer.

Det er nødvendigt, at foreninger, trænere og frivillige får den basisviden om målgruppen, som er nødvendig for, at foreningen kan udbyde de relevante tilbud, og at trænere samt frivillige kan håndtere målgruppens særlige behov.

I forlængelse heraf forslås det yderligere, at Viborg Kommune skal udbyde et kompetenceudviklingskursus til trænere, frivillige og andre relevante medlemmer af foreningen. Fagpersonale fra fx A-klasserne kan bl.a. forestå undervisningen, således vi trækker på vores eksisterende viden og kompetencer. Kurset kan potentielt udbydes i samarbejde med DGI, DHIF eller lokale interesseorganisationer.

Kompetenceudviklingskurset kan bl.a. indeholde følgende relevante emner:

- Målgruppens særlige behov og udfordringer
- Rummelighed og inklusion i foreningslivet
- Pædagogiske værktøjer til at håndtere konflikter på holdene
- Betydningen af idrætsaktiviteter for målgruppen

Forslagets formål

Forslaget har til formål at øge det frivillige foreningslivs muligheder for at udbyde idræts- eller aktivitetstilbud for målgruppen, således at børn og unge med særlige behov får mulighed for at deltage i de almindelige fritids- og foreningsaktiviteter.

Viden og erfaringer

I en eventuel planlægningsfase bør der trækkes på erfaringer fra andre kommuner og foreninger. Sundhedsstyrelsen og Socialstyrelsen har samlet disse erfaringer i udgivelsen 'Tilbud der gør en forskel. Idræt til børn og unge med særlige behov'.

Økonomi

Der vil kunne forventes udgifter til formidling og drift. Omfanget afhænger af den nærmere definition af målgruppen for et højere aktivitetstilskud.

Tidsperspektiv

Forslaget kan implementeres inden for en kort tidshorisont.

Virksomhedspraktik i kommunalt regi

Forslagets indhold

For unge mennesker med særlige behov eller nedsat funktionsevne, som har været længe væk fra skole/uddannelse/job, vil en uddannelses- eller beskæftigelsesrettet indsats ofte skulle startes med stor forsigtighed. I overensstemmelse med den bedst tilgængelige viden på området vil indsatsen skulle tilrettelægges som "en arbejdspladsbaseret indsats" (i form af virksomhedspraktik) med den nødvendige social- og beskæftigelsesfaglige støtte.

Virksomhedspraktikker kan efter særlige regler etableres på en hvilken som helst ordinær arbejdsplads, men bør tilrettelægges med udgangspunkt i den unges interesser og forudsætninger.

Her ses imidlertid to udfordringer:

- Der er en udfordring i at etablere virksomhedspraktikker med meget få timer. Primært fordi virksomhederne oplever, at "de giver mere end de får", og der således ikke er den gensidighed i aftalen, hvilket er hele forudsætningen for den form for samarbejde. Ligeledes vil det ofte være vanskeligt at se den progression hos borgeren, som kan være en væsentlig motivationsfaktor for praktikværten.
- Mens det er væsentligt lettere at lave aftaler om virksomhedspraktik inden for nogle fag, er det særligt vanskeligt at få forløb i stand inden for IT og administration/kontorarbejde, hvilket gør det vanskeligt at imødekomme de borgere/unge, som interesserer sig for netop disse områder.

Derfor foreslås det, at der træffes en principiel beslutning om, at Viborg Kommune går foran og i højere grad stiller virksomhedspraktikpladser til rådighed for unge, med særlige behov eller nedsat funktionsevne, herunder unge mennesker med ASF. Ikke kun inden for udvalgte områder, men bredt i den kommunale organisation og således at flest muligt fagområder bliver tilgængelige for indsatsen.

Aftaler om virksomhedspraktik laves af jobcenteret, der vil sikre en forventningsafstemning og sikre, at praktikværten er indforstået med og klædt på til at varetage sin rolle som praktikvært, ligesom jobkonsulenten fra jobcenteret under hele forløbet vil fungere som "hot-line" og understøtte såvel arbejdspladsen som praktikannten og samarbejdet mellem dem.

Forslagets formål

Forslaget skal gøre det lettere for jobcenteret at etablere de første relevante indsatser i et progressivt forløb, hvor borgeren/den unge:

- Kommer til en afklaring af sine job- eller uddannelsesmål.
- Får mulighed for i et rummeligt og hensyntagende miljø at træne sociale kompetencer og komme ud af evt. ensomhed og isolation.
- Opnår færdigheder, der sætter den unge i stand til at forsørge sig selv gennem job eller uddannelse.

Viden og erfaringer

Forslaget bygger bl.a. på erfaringer høstet i arbejdsmarkedsområdets projekt "My way", som i to år har arbejdet intensivt med unge med ASF i offentlige og private virksomheder, samt viden særligt fra beskæftigelsesindikatorprojektet og JobFirst, der dokumenterer vigtigheden af at træne arbejdsmarkedsrelevante kompetencer på en ordinær arbejdsplads.

Økonomi

Der kan med fordel prioriteres midler til (mentor-)kurser til et evt. netværk af såvel kommunale som private arbejdspladser/virksomheder, der ønsker at åbne sig for nærmere definerede målgrupper.

Tidsperspektiv

Forslaget kan implementeres inden for en kort tidshorisont.

Analyse af udviklingen på autismeområdet

- Et indsatsområde i konstitueringsaftalen for perioden 2018-2021

Indholdsfortegnelse

Indledning og sammenfatning.....	29
Autisme spektrum forstyrrelser	30
Hvad er autisme?.....	30
Diagnosticering af autisme	30
Autisme og ledsagende følgetilstande	31
Udredning - vejen igennem systemet.....	31
Specifikt gældende for børn og unge	32
Specifikt gældende for voksne.....	32
Udvikling i antallet af personer med ASF.....	33
Udvikling på landsplan	33
Antal og udvikling i Viborg Kommune	34
Viborg Kommunes tilbud til borgere med ASF.....	37
Indsatser i Børn & Unge.....	37
Indsatser på Socialområdet	38
Indsatser i Arbejdsmarked	39
Overgang mellem Børn & Unge og Socialområdet	40
Viborg Kommunes køb af relevante tilbud i Region Midt og andre kommuner	41
Udfordringer på autismeområdet	42

Indledning og sammenfatning

Det fremgår af konstitueringsaftalen for byrådsperioden 2018-2021, at byrådet ønsker at give autismeområdet et særligt fokus. Der er derfor igangsat en analyse af udviklingen på autismeområdet som den første konkrete udmøntning af den særlige fokus på autismeområdet.

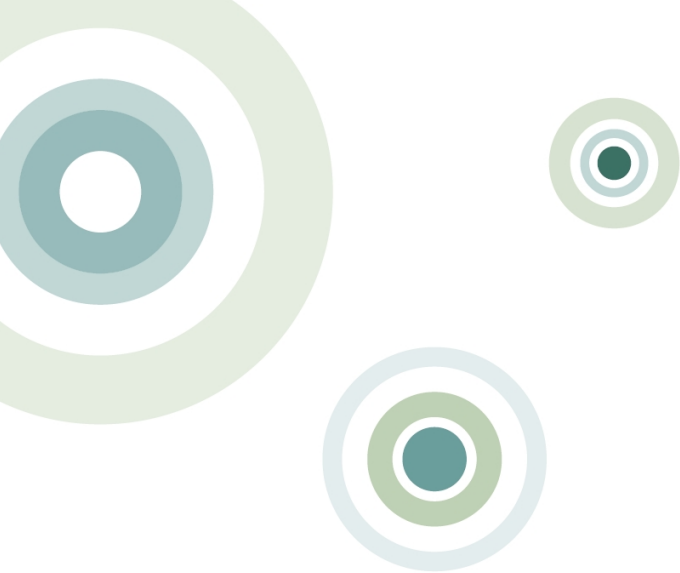
Analysen indeholder to faser:

- Fase 1: En kortlægning og analyse af autismeområdet
- Fase 2: Udarbejdelse af katalog med anbefalinger til styrkelse af autismeområdet.

Indeværende notat er resultatet af fase 1 og præsenterer fakta om autisme og data om udviklingen på autismeområdet.

De primære resultater af fase 1 er:

- Autisme spektrum forstyrrelser (ASF) er en gruppe af gennemgribende udviklingsforstyrrelser, som især kendetegnes ved en anderledes udvikling på områderne socialt samspil, kommunikation, forestillingsevne samt adfærd og interesser.
- På landsplan ses en markant stigning i antallet af personer med ASF-diagnosen både blandt børn, unge og voksne. Fra 2010 til 2017 er der sket en fordobling af antallet 15-årige unge, der har fået stillet diagnosen. Fra 2007 til 2016 er der sket en femdobling af antallet 18-24-årige med ASF-diagnosen.
- Viborg Kommune oplever et stigende antal børn og unge, der får stillet ASF-diagnosen. Der opleves ligeledes en stigende tilgang til kommunens specialtilbud. Fra skoleåret 2012/2013 til 2017/2018 er elevtallet steget med 57 pct.
- Viborg Kommune oplever en begrænset stigning i antallet af personer over 18 år med ASF-diagnose, som modtager bostøtte eller bor i botilbud.

Autisme spektrum forstyrrelser

Hvad er autisme?

Autisme spektrum forstyrrelser (ASF) er en gruppe af gennemgribende udviklingsforstyrrelser. En udviklingsforstyrrelse er ensbetydende med en afvigende udvikling i forhold til den normale udvikling hos børn og unge, og det præger vedkommendes udfoldelse i alle situationer. Sygdommen kendetegnes især ved en anderledes udvikling på områderne socialt samspil, kommunikation, forestillingsevne samt adfærd og interesser.

ASF forekommer i forskellige grader og former og ser derfor forskellig ud fra person til person. Man bliver født med anlægget for autisme, men selve tilstanden udvikles i et komplekst samspil med omgivelserne. Personens opvækst og intelligens har derfor også stor indflydelse på, hvordan og i hvilken grad vanskelighederne kommer til udtryk¹.

Tænkning og forståelse hos personer med autisme

❖ Evnen til at forstå og indleve sig i andres tanker og følelser

Personen kan have vanskeligt ved at føle empati for andre. Det kan være svært at sætte sig i andres sted og dermed at forestille sig, at andre tænker og føler anderledes, end vedkommende selv gør.

❖ Evnen til at forstå mening, sammenhæng og kontekst

Personen hæfter sig ved detaljer frem for helheder og kan have svært ved at generalisere.

❖ Evnen til at få overblik, planlægge, organisere og være fleksibel

Personen har svært ved at overskue opgaver og aktiviteter og har ofte behov for en detaljeret plan.

Diagnosticering af autisme

De diagnostiske kriterier for psykiske lidelser og adfærdsmæssige forstyrrelser er i Danmark defineret ud fra det internationale diagnosesystem ICD-10. Heri er de autistiske vanskeligheder placeret under fællesoverskriften 'gennemgribende udviklingsforstyrrelser'. De mest kendte diagnoser inden for autismspektret er infantil autisme og Aspergers syndrom.

Det forventes, at det reviderede diagnosesystem ICD-11 træder i kraft i 2018. Fremover vil der kun være tale om én autisme spektrum forstyrrelse diagnose inddelt i tre grader af vanskeligheder:

- mild,
- moderat og

¹ Socialstyrelsen (2014): Mennesker med autisme. Sociale indsatser der virker.

- svær personlighedsforstyrrelse.

Man går dermed bort fra at tænke i afgrænsede kategorier – og Aspergers syndrom udgår fx som en selvstændig diagnose. Man fokuserer i stedet på grader af afvigelser i funktionsevnen og udviklingsniveauet.

ICD-11 – hvilke konsekvenser får det reviderede system

Med den nye tilgang skaleres diagnoser, hvilket er vigtigt for at tilbyde den bedste behandling. Behandlingsbehovet er varierende, når det gælder personer med ASF-diagnosen. I dag er behandlingstilbuddene typisk standardiserede og meget omfattende, men det er ikke altid nødvendigt at 'rulle den store pakke ud' til alle indenfor denne gruppe. Den nye tilgang åbner for en mere tilpasset behandling.

Der hersker en faglig uenighed, når det gælder vurderingen af, om det reviderede diagnosesystem vil medføre færre ASF-diagnoser. Selv med den ny tilgang kan fagpersoner let komme til at diagnosticere med psykiske diagnoser for hurtigt i vurderingen af personer².

Autisme og ledsagende følgetilstande

Mennesker med autisme har ofte en høj forekomst af andre psykiatriske vanskeligheder, udviklingsforstyrrelser og sjældne sygdomme. De oplever ofte, at hverdagen er fyldt med uforudsigelige oplevelser, der påvirker deres nerve- og sansesystemer. Dette leder ofte til en belastningstilstand, som i længden kan medvirke til udvikling af ledsagende følgetilstande.

Ledsagende følgetilstande

- ❖ **Udviklingsforstyrrelser:** Sprogforstyrrelse, motorisk udviklingsforstyrrelse, mental retardering
- ❖ **Psykiske lidelser:** ADHD, angst, adfærdsforstyrrelse, depression, OCD, tics, psykose, skizofreni, spiseforstyrrelse
- ❖ **Neurologiske og genetiske sygdomme:** Epilepsi
- ❖ **Syns- og høreproblemer**
- ❖ **Andre tilstande:** Problemer med spisning, søvn og renlighed. Problemer i forbindelse med sansning af smerte, temperatur, lyd, berøring og smag.

Det anslås, at 70-80 pct. af de diagnosticerede har en følgetilstand. 25-40 pct. har mindst to ledsagende følgetilstande³.

Udredning - vejen igennem systemet

Udredning kan for både børn, unge og voksne ske såvel i Regionspsykiatrien som hos privatpraktiserende psykiatere. Hovedparten af diagnoserne vurderes at blive stillet i Regionspsykiatrien.

En udredning består af en beskrivelse af en persons sygdomssymptomer, omfanget af sværhedsgraden og om muligt årsagen til personens tilstand. Den enkelte person er udredt, når der er truffet en lægefaglig beslutning, som afklarer behandlingsbehovet og behandlingsmulighederne.

Ved henvisning til udredning i Regionspsykiatrien har personen ret til at blive udredt inden for en måned, hvis det er fagligt muligt. Hvis det ikke er muligt at udrede inden for en måned, skal der udarbejdes en udredningsplan. Planen skal indeholde oplysninger om tid og sted for de undersøgelser, som hospitalet forventer, er nødvendige for, at personen kan videreudredes.

² P – Psykologernes Fagmagasin (05/2018): Nu kommer den nye diagnosemanual ICD-11

³ Region Midtjyllands Psykiatri: Information om autisme hos børn og unge. Diagnosen, indsatser og livskvalitet.

Hvis udredningen ikke kan realiseres på regionens egne psykiatriske afdelinger, har regionen pligt til at tilbyde udredning hos andre regioners sygehuse eller på private sygehuse og klinikker.

Specifikt gældende for børn og unge

Henvisning til Børne- og Ungdomspsykiatrisk udredning kan ske enten via læger (privatpraktiserende, på børneafdelinger m.v.) eller via kommunal henvisning (PPL/PPR, familieafdeling m.v.)

I Region Midt sker den kommunale henvisning til Børne- og Ungdomspsykiatrien (BUC) via henvisningsskemaer, som sendes til Psykiatriens Centrale Visitation, der visiterer til tilbuddene i BUC placeret enten i Ris-skov, Viborg eller Herning.

BUC tilbyder samtidig konsultation i form af fremskudt rådgivning til fagpersoner i PPL i Viborg Kommune.

Psykiatrikoordinator

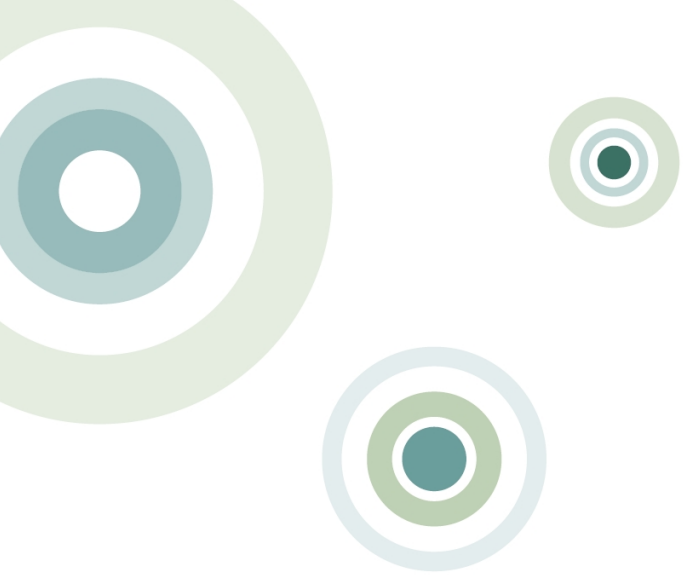
Viborg Kommune har siden august 2017 kørt prøvehandling for en ny psykiatrikoordinator-funktion. Målet med psykiatrikoordinatoren er at skabe øget dialog mellem Viborg Kommune og almen praksis samt at styrke samarbejdet mellem BUC, almen praksis og Viborg Kommune om henvisning til børne- og ungdomspsykiatrien. Det skal bl.a. medføre, at man undgår unødvendige og uhensigtsmæssige henvisninger fra almen praksis direkte til BUC og sikre en tidligere kommunal indsats. Tre lægehuse med i alt 10 læger tilknyttet er aktuelt involveret i samarbejdet. Psykiatrikoordinatoren koordinerer ift. alle psykiatriske problemstillinger, herunder også ASF.

I prøveperioden er 18 børn og unge blevet henvist fra almen praksis til psykiatrikoordinatoren. Af de 18 kunne 12 i princippet være blevet sendt direkte fra almen praksis til BUC med potentielt 10 tilbagevisninger, fordi Psykiatriens Centrale Visitation vurderer, at der først skal igangsættes en kommunal indsats.

Specifikt gældende for voksne

Henvisning af voksne til psykiatrisk udredning sker primært via privatpraktiserende læger, som henviser til Psykiatriens Centrale Visitation. Herfra henvises til udredning på den relevante psykiatriske afdeling.

Inden for voksenpsykiatrien findes faste udredningspakker vedr. en række psykiatriske sygdomme, men der findes ikke en udredningspakke vedr. ASF.

Udvikling i antallet af personer med ASF

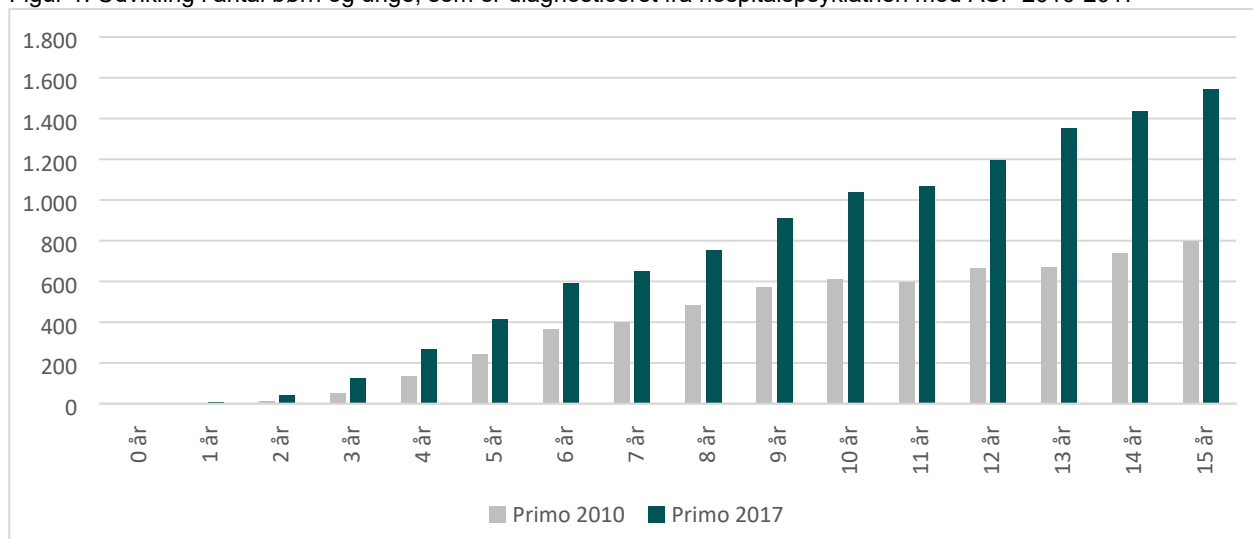
Udvikling på landsplan

Studier fra Socialstyrelsen viser, at autisme forekommer hos ca. en pct. af befolkningen⁴. Det vurderes, at 35.000-55.000 personer i Danmark har autisme⁵.

Udviklingen for børn og unge

På bare syv år er der ifølge KL sket en fordobling af antallet af 15-årige unge, der har fået stillet ASF-diagnosen. Primo 2017 havde 1544 af de 15-årige en diagnose, mens det kun gjaldt 796 unge i 2010. Denne stigende tendens gælder dog ikke kun for de 15-årige. Jf. figur 1 nedenfor er der ligeledes sket en betragtelig stigning inden for de øvrige aldersgrupper⁶.

Figur 1: Udvikling i antal børn og unge, som er diagnosticeret fra hospitalspsykiatrien med ASF 2010-2017

Udviklingen for voksne

Der er sket en markant stigning i antallet af personer med diagnoser fra hospitalspsykiatrien de seneste 10-15 år. Den største relative stigning er sket i antallet af personer med udviklingsforstyrrelser som ADHD og ASF samt angst og posttraumatisk stressreaktion (PTSD)⁷.

Tal fra KL viser, at antallet af personer over 18 år, som inden for de seneste fem år har været i kontakt med hospitalspsykiatrien og er blevet registreret med en ASF-diagnose er mere end femdoblet på landsplan fra

⁴ Socialstyrelsen (2014): Viden til gavn.

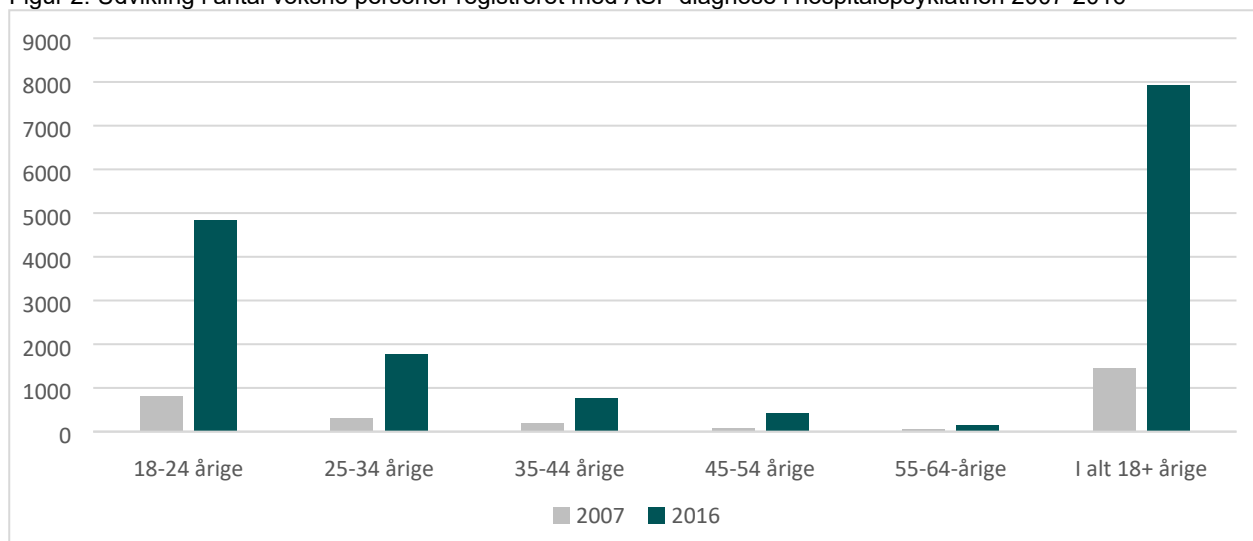
⁵ Region Midtjyllands Psykiatri: Information om autisme hos børn og unge. Diagnosen, indsatser og livskvalitet.

⁶ KL (2018): Børns diagnoser og skoletyper.

⁷ KL (2017): Fælles om fremtidens Socialpolitik.

1.457 registreringer i 2007 til 7.936 registreringer i 2016. Den største stigning er sket blandt de 18-24-årige, hvor der er sket en stigning fra 803 personer til 4.838.

Figur 2: Udvikling i antal voksne personer registreret med ASF-diagnose i hospitalspsykiatrien 2007-2016

I realiteten må antallet af voksne personer med en ASF-diagnose forventes at være endnu højere, idet et ukendt antal personer får stillet en ASF-diagnose hos privatpraktiserende psykiatere og ikke nødvendigvis kommer i kontakt med hospitalspsykiatrien.

Ifølge Videncenter for Autisme opdager nogle voksne, at de har ASF i forbindelse med, at deres barn får diagnosen. De har ofte gennemført uddannelse og er i job på lige fod med andre uden ASF og har et meget lille støttebehov fra kommune og/eller behandlingspsykiatri.

Stigningen i antallet af voksne personer med en ASF-diagnose skyldes ifølge KL flere forhold:

- I det nuværende diagnosesystem ses ASF som en livslang diagnose. Stigning i antallet af børn og unge med ASF-diagnose giver derfor en (forsinket) stigning på voksenområdet.
- Øget efterspørgsel på diagnoser
- Øget kapacitet ift. udredning

Det kan ikke påvises, hvorvidt den markante stigning i antallet af voksne personer med en ASF-diagnose også er udtryk for, at antallet af personer, som lever med ASF, er markant stigende, eller om stigningen udelukkende skyldes ændrede forhold omkring udredning og diagnosticering.

Antal og udvikling i Viborg Kommune

Viborg Kommune har aktuelt et befolkningstal på 97.074 personer. Med udgangspunkt i Socialstyrelsens vurdering af forekomsten på en pct. antages der at være ca. 970 personer med ASF-diagnosen i Viborg Kommune.

Antal børn og unge

Der eksisterer ikke et validt samlet tal for antallet af børn og unge med ASF-diagnosen i Viborg Kommune. Men en kortlægning viser, at 138 børn og unge har ASF-diagnosen og går i et specialtilbud⁸. Derudover er der 30 elever på det almene skoleområde, som har en ASF-diagnose. Det har ikke været muligt at gennemføre en lignende kortlægning på dagtilbudsområdet, men vurderet ud fra en rundspørge ved dagtilbudsledere, er der formentligt ikke mange børn, som har en autismediagnose, der går i et alment dagtilbud.

⁸ Kortlægningen er foretaget maj 2018 og tæller kun børn og unge fra afdelingen Katholt i Bulderby, A-klasserne på Vestervang, autismeafdelingen på Rosenvængets Skole og Høldagsskolen Krabbeshus i Skive Kommune. De er bosiddende i Viborg Kommune.

Ifølge kortlægningen er der 168 børn og unge i Viborg Kommune, som er diagnosticeret med ASF. Dertil kommer yderligere 43 elever på almenområdet, som ikke har ASF-diagnosen, men som alligevel har behov for lignende indsatser, som de førnævnte 30 elever. Dette skyldes, at de 43 elever har autistiske træk, som gør, at der er behov for, at lærerne/pædagogerne har særlige kompetencer i forhold til at kunne håndtere deres reaktionsmønstre eller for at kunne arbejde med deres øvrige diagnoser/problemstillinger.

Der er således mindst 211 børn og unge, som modtager specialtilbud eller har behov for lignende indsatser – og muligvis flere alt afhængig af antallet på dagtilbudsområdet.

Antal børn og unge med ASF i Viborg Kommune

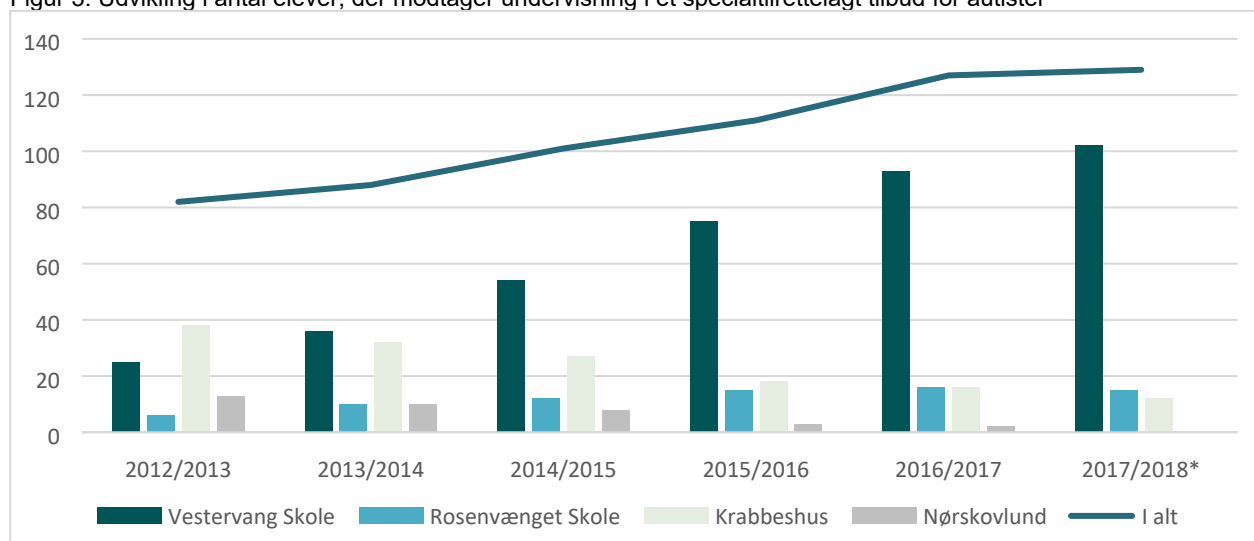
- ❖ **211** modtager specialtilbud eller har behov for lignende indsatser
- ❖ **168** er diagnosticeret med ASF
- ❖ **138** har ASF-diagnosen og modtager specialtilbud
- ❖ **30** har ASF-diagnosen og går i almenområdet
- ❖ **43** uden ASF-diagnosen modtager autistmeliggende indsatser på almenområdet

Udvikling i tilgangen til Børn & Unges specialtilbud

En opgørelse over børn og unge fra Viborg Kommune, der får stillet ASF-diagnosen efter udredning i hospitalspsykiatrien i Region Midt, viser, at der over de seneste fire år er sket en stigning på 67 pct. fra 27 børn og unge i 2013 til 45 i 2017.

I samme periode opleves der ligeledes en stigende tilgang til kommunens specialtilbud. Fra skoleåret 2012/2013 til 2017/2018 er antallet af elever på de fire specialklassetilbud, som Viborg Kommune visiterer til, steget fra 82 til 129 elever. Dette svarer til en stigning på 57 pct.

Figur 3: Udvikling i antal elever, der modtager undervisning i et specialtilrettelagt tilbud for autister

*) Antal elever i skoleåret 2017/2018 er opgjort den 1. maj 2018.

Som det fremgår af figur 3, er der store forskelle i tilgangen af elever til de fire tilbud.

På Krabbeshus og Nørskovlund, som er beliggende i henholdsvis Skive og Silkeborg Kommune, falder antallet af elever fra Viborg Kommune hvert år i takt med, at eleverne afslutter deres skolegang. I skoleåret 2012/2013 var 51 elever fra Viborg Kommune visiteret til tilbud i enten Skive eller Silkeborg. I dette skoleår er antallet af elever reduceret til 12. Faldet skal ses i sammenhæng med, at Viborg Kommune, efter etablering af egne tilbud, kun visiterer nye elever der til.

Efter en årrække, hvor autismeafdelingen på Rosenvængets Skole har oplevet en stigning i elevtallet på 2-4 elever pr. år, ligger elevtallet nu stabilt på 15-16 elever og har gjort det de sidste tre skoleår. A-klasserne på Vestervang Skole har derimod oplevet en kraftig stigning i antallet af elever fra 25 i skoleåret 2012/2013 til 102 elever i skoleåret 2017/2018. Dette svarer til en stigning på 308 pct. fordelt over de sidste seks skoleår.

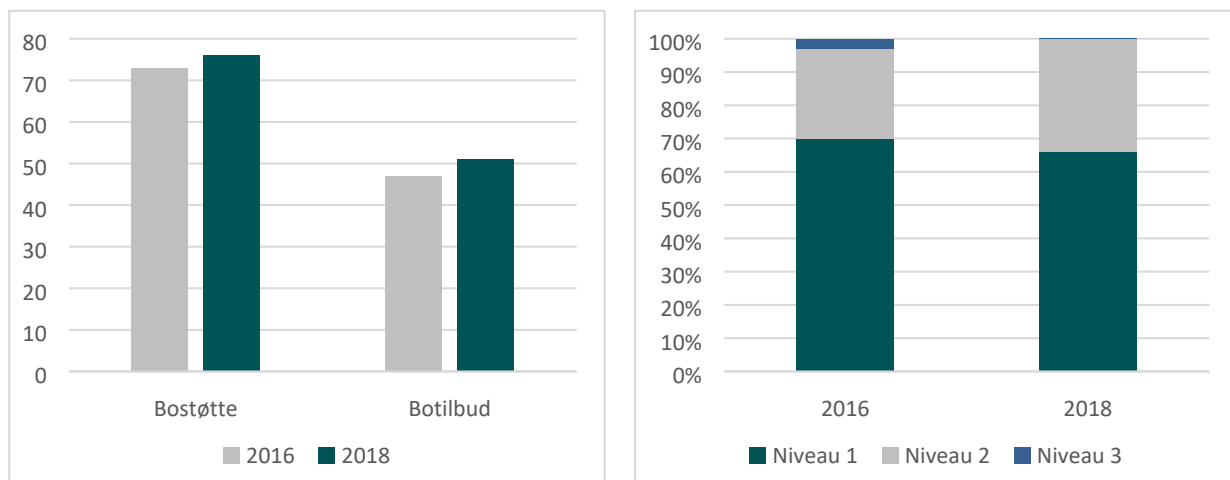
Antal voksne

Socialområdet

En kortlægning i 2016 og 2018 af personer med en ASF-diagnose, som modtager bostøtte fra Socialområdet eller bor i et af Socialområdets botilbud, viser en samlet stigning fra 120 til 127 personer⁹. Stigningen indebærer både en stigning i antal personer med ASF-diagnose, som modtager bostøtte, og en stigning i antallet af personer med ASF, som bor i botilbud, jf. figur 4. Stigningen ift. ASF-diagnoser på botilbud ses især på Katrinehaven og Stadionkollegiet.

Figur 4: Udvikling i antal personer med ASF-diagnose med bostøtte eller botilbud, 2016-2018

Figur 5: Fordeling af personer med ASF på 3 støtteniveauer, 2016 og 2018.

Borgernes støttebehov er registreret på en skala fra 1-3, jf. skalaen i ICD-11. Registreringen viser et højere støttebehov i bostøtte-målgruppen i 2018 end i 2016, idet der er sket et fald i andelen af målgruppen, som modtager støtte på niveau 1 og en stigning i andelen på niveau 2, jf. figur 5.

Registreringen viser således både en stigning i antallet af personer med ASF-diagnose, som modtager bostøtte eller bor i botilbud og et stigende støtteniveau til målgruppen. Dog er det usikkert at se udviklingen som udtryk for en tendens, da der kun er tale om to registreringer som er gennemført med kort interval.

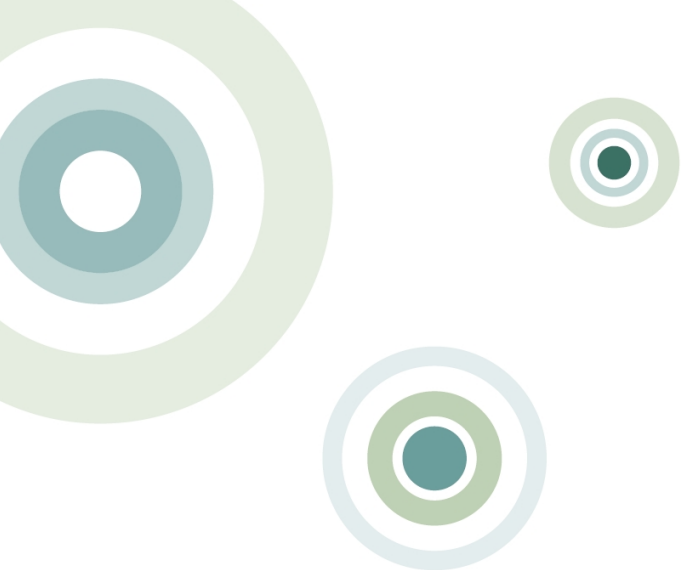
Arbejdsmarked

Der er ikke foretaget en lignende registrering af samtlige personer med ASF på arbejdsmarkedsområdet, men det må antages, at der også på det område ses et antal personer med ASF, som er i kontakt med Jobcenter Viborg og/eller Ungdommens Uddannelsesvejledning, jf. KL's rapport om beskæftigelse og psykiatriske diagnoser¹⁰.

En registrering af elever med ASF-diagnose på STU (Særligt Tilrettelagt Uddannelse) viser et aktuelt antal på 37. I 2016 var antallet 26.

⁹ Kortlægningen er et øjebliksbillede af antal personer på det givne tidspunkt.

¹⁰ KL (2007) "Udvikling i beskæftigelsen blandt psykiatriske patienter".

Viborg Kommunes tilbud til borgere med ASF

Indsatser i Børn & Unge

Tilbudsviften på Børn & Unge området omfatter en del generelle tilbud, som alle i princippet kan blive tilbudt efter behov. Derudover er der enkelte tilbud, som er særligt målrettet børn og unge med ASF-diagnosen. Der er få tilbud, hvor der er åben adgang, men langt størstedelen kræver visitering efter indstilling.

Der findes nedenstående tilbud målrettet personer med ASF:

- **Katholt i Bulderby**

Katholt er en specialinstitution for børn i alderen 0-6 år, der oplever vanskeligheder indenfor autismespektret. Katholt er normeret til otte børn, og samtlige ansatte er uddannede pædagoger med specialviden indenfor autisme.

Katholt udbyder også 'Early Bird' kursus til alle forældre med børn i førskolealderen, som har autismespektervanskeligheder.

- **A-klasserne på Vestervang Skole**

A-klasserne er et specialklassetilbud rettet mod elever med ASF og med normal begavelse. Tilbuddet fungerer i tæt samarbejde med almenskolen, og derudover tilbyder A-klasserne en integreret SFO samt ungdomstilbud. Dermed møder eleverne gennemgående fagpersoner under hele skoleforløbet.

For øjeblikket tæller tilbuddet 102 elever. Autismeafdelingens bygninger har kun kapacitet til 75 elever, hvorfor bevillingen om opstillingen af en midlertidig pavillon netop er blevet forlænget frem til 1. august 2021.

- **Autismeafdeling på Rosenvængets Skole**

Autismeafdelingen på Rosenvængets Skole er et specialklassetilbud målrettet elever, der har autismespektervanskeligheder, generelle indlæringsvanskeligheder samt er udfordret ift. deres kognitive udviklingsalder. På Rosenvængets Skole arbejdes der ud fra at give eleverne et helhedstilbud, hvor skole- og SFO-tid ses under et. Det er de samme få fagpersoner, der er gennemgående hver dag. Der arbejdes tværfagligt under hele skoleforløbet mellem lærere, pædagoger, pædagogiske assistenter og ansatte fra PPL. Undertiden samarbejdes der også med eksterne parter eksempelvis fra VISO. Kapaciteten på autismeafdelingen er 24 elever.

- **Røde Hus**

Røde Hus er et aflastningstilbud til forældre med børn og unge i alderen 0-18 år med ASF. Der foreligger en godkendelse af enkelte af pladserne op til det 25. år

- **PPL**

PPL er en enhed for tværgående indsatser for alle 0-18-årige, hvor der er samlet flere faggrupper; psykologer, læringskonsulent, tale-/hørekonsulenter, fysio-/ergoterapeuter. Via PPL er det bl.a. muligt at blive visiteret til:

- Forældrekurser i tilknytning til skoletilbuddene på henholdsvis Rosenvænget Skole og Autismetilbuddet på Vestervang Skole. Til enkeltintegrerede elever i den almene folkeskole kan der være tale om holdundervisning eller individuel vejledning
- Rådgivningsforløb såsom 'Rådgivning og vejledning ift. handicap' eller 'Tilbud til autismespektrumforstyrrelser'
- Familiebehandlingsydelser såsom 'Behandling af barnets/den unges problemer' eller 'Praktisk, pædagogisk støtte – eller anden støtte i hjemmet'.

Indsatser på Socialområdet

Visitation til indsatserne på Socialområdet sker på baggrund af en persons konkrete funktionsnedsættelse, og ikke på baggrund af diagnoser. Ligeledes er de fleste af Socialområdets tilbud generelle tilbud og kun ganske få særligt målrettet personer med ASF. Det betyder, at personer med nedsat funktionsevne pga. ASF kan tilbydes en række af de samme indsatser som de øvrige personer med andre former for funktionsnedsættelser.

Tilbudsviften omfatter følgende generelle typer af indsatser, som er relevante for personer med ASF:

- Ledsagelse
- Mestringskurser
- Bostøtte og kontaktsted
- Aktivitetstilbud
- Botilbud uden døgnstøtte
- Botilbud med døgnstøtte

I alle typer af tilbud på handicapområdet, og i nogle typer på psykiatriområdet, er der ansat 'autismepiloter'. Dvs. medarbejdere med specialkompetencer inden for ASF. Det betyder, at borgerne kan få en autisme-relevant/tilpasset støtte, uanset hvilken konkret indsats de visiteres til.

Tilbudsviften omfatter disse tilbud målrettet personer med ASF:

- **Center for Mestring**

Center for Mestring tilbyder mestringskurset 'Bliv klogere på din autismespektrumforstyrrelse' målrettet personer med ASF, som gerne vil opdateres på den nyeste viden om ASF. Målet er, at kursusdeltagerne lærer om autisme-forstyrrelser for på den måde at blive bedre til at tackle deres hverdag.

- **Botilbuddet Katrinehaven**

Katrinehaven er et botilbud til voksne personer i alle aldre med behov for hjælp og støtte hele døgnet. Målgruppen er voksne udviklingshæmmede med behov for omfattende hjælp og støtte til praktiske gøremål og til at vedligeholde og udvikle fysiske, psykiske og sociale færdigheder. Katrinehaven har plads til 60 beboere fordelt på seks 'klynger'. Tre af Katrinehavens klynger er særligt egnede for borgere med svære ASF og betydeligt og varigt nedsat funktionsevne.

- **Bofællesskabet Safranvej**

Bofællesskabet henvender sig til unge i alderen 18-30 år, som har en ASF-diagnose. Målgruppen er kendetegnet ved et gennemsnitligt til meget godt intellektuelt funktionsniveau, men med begrænsninger i forhold til at leve et selvstændigt liv. Målgruppen har brug for socialpædagogisk støtte og

træning til at udvikle kompetencer for at opnå yderligere selvstændighed. Der arbejdes med botræning med det formål, at man på sigt kan klare sig med et minimum af støtte i egen bolig og få størst mulig tilknytning til arbejdsmarkedet.

Bofællesskabet Safranvej har plads til ni personer samt yderligere en person i en akutplads.

- **Stadionkollegiet**

Stadionkollegiet er et døgndækket botilbud for unge borgere med fysisk og/eller psykisk nedsat funktionsevne. Stadionkollegiets ene afdeling er primært indrettet til unge med ASF-diagnose. Målgruppen har brug for socialpædagogisk støtte og træning til et liv i egen bolig. Der arbejdes med afklaring af fremtidsmuligheder ift. bolig, beskæftigelse og uddannelse samt med at oparbejde såvel praktiske som sociale færdigheder.

Stadionkollegiet er i alt normeret til 25 pladser, hvoraf de 12 er særligt egnede for unge med ASF.

- **Autisme-team i bostøtten**

Bostøtten på handicapområdet har et specialiseret autisme-team, hvor alle medarbejdere er uddannede autisme-piloter. Medarbejdere fra dette team tilbyder også, at unge med ASF en gang om ugen kan deltage i et særligt gruppe-tilbud i Kontantsted Handicap, med henblik på mulighed for socialt samvær med ligestillede og pædagogisk guidning i samvær og aktivitet.

Ud over disse indsatser særligt målrettet personer med ASF er det relevant at nævne, at Ungdomskollegiet Tårnly, hvis målgruppe er bredere end unge med ASF, kan tilbyde pladser allerede fra det 16. år i samarbejde med Børn & Unge, fx til unge med ASF.

Indsatser i Arbejdsmarked

Personer med psykiske/psykiatriske lidelser har generelt en langt løsere tilknytning til arbejdsmarkedet end øvrige borgere¹¹. Det gælder også for personer med ASF. Den løsere tilknytning til arbejdsmarkedet betyder, at en del personer med ASF er på offentlig forsørgelse og derfor er i kontakt med jobcentret og modtager en indsats der fra.

Frem til udgangen af 2018 har Viborg Kommunes arbejdsmarkedsområde igangsat projektet 'My Way' for unge med ASF. Projektet hjælper unge med ASF videre i forhold til uddannelse og job.

Derudover har arbejdsmarkedsområdet ikke specialiserede indsatser for personer med ASF. Personer med ASF kan i princippet modtage de samme indsatser som alle andre målgrupper, men særligt tre indsatser er relevante:

- **STU Viborg**

STU er for unge med forskellige faglige og sociale vanskeligheder. Uddannelsen er et treårigt forløb med en blanding af undervisning, praktisk arbejde og praktik i forskellige virksomheder.

- **Væksthuset** (ekstern leverandør)

Erhvervsrettet vejledning og opkvalificering af borgere med psykiske problemstillinger som angst og fobier, ADHD/ADD, ASF samt psykiske problemstillinger i bredere forstand.

- **Jobstart** (Joblgen)

¹¹ KL (2017): Udvikling i beskæftigelse blandt psykiatriske patienter.

Jobrettet udvikling og afdækning af borgere med psykiske og/eller sociale udfordringer. En målrettet, empowerment-orienteret arbejdspladsbaseret indsats.

Overgang mellem Børn & Unge og Socialområdet

Overgangen fra børne- og ungdomsliv til voksenlivet byder på en række udfordringer for unge med autisme og deres familier. En del af udfordringerne skyldes det forhold, at de unge bliver myndige, når de fylder 18 år, og at forældrenes involvering derfor ændres og på nogle områder reduceres.

Overgangsmøder

For at bygge bro mellem ungdoms- og voksenlivet og skabe en tryk overgang til voksenlivet, har Viborg Kommune en fast samarbejdsmodel, som beskriver procedurer for dialog og samarbejde mellem sagsbehandlere i Børn & Unge, på Socialområdet og i Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU). Samarbejdsmodellen gælder alle overdragelsesforløb mellem Børn & Unge og Socialområdet, hvor der må forventes at være et væsentlig behov for støtte til dagligdagen i form af enten bostøtte eller botilbud til den unge, når vedkommende fylder 18 år.

Det centrale i samarbejdsmodellen er en fast procedure for overdragelsesmøder. Hvis der er behov herfor, holdes der allerede halvårlige overdragelsesmøder mellem den unge og pårørende, repræsentanter fra Børn & Unge og UU fra den unge med ASF fylder 15 år.

Når den unge fylder hhv. 17, 17½ og 18 år, holdes der overdragelsesmøder med yderligere deltagelse af sagsbehandlere fra Socialafdelingen og Jobcenter, evt. suppleret med repræsentanter fra Ydelseskantor, undervisnings- eller beskæftigelsestilbud, Visitation Sundhed og Omsorg samt PPL.

Statusmøder kan fortsættes ud over det fyldte 18. år, såfremt der er behov for det, fx hvis indsatsen fra Børn & Unge forlænges (efterværn).

Status på overgangsmøder 2016-2017

Siden Socialrådets kortlægning af borgere med ASF i 2016, er 19 personer med ASF, som man holdt overdragelsesmøder om i 2016 fyldt 18 år og dermed potentielt overgået til at modtage støtte fra Socialområdet.

En gennemgang af de 19 personers sager viser, at ni af dem aktuelt modtager støtte fra Socialområdet (bostøtte, botilbud aflastning) og 10 af dem modtager ingen støtte. At 10 personer ikke modtager støtte skyldes flere årsager. Nogen har valgt at vente med at flytte hjemmefra og har derfor først behov for støtte senere. Indtil videre klarer de sig selv med støtte fra forældrene. Enkelte har ikke på noget tidspunkt ansøgt om støtte fra Socialområdet. Endelig kan nogen være flyttet til en anden kommune siden 2016.

Gennemgangen viser, at der ikke er et 1:1 forhold mellem antallet af børn og unge med en ASF-diagnose og antallet af personer, der som voksne skal have en specialiseret pædagogisk indsats fra Socialområdet.

Status på overgangsmøder 2018

I maj 2018 holdes statusmøder med 20 unge med en ASF-diagnose (ofte i kombination med andre funktionsnedsættelser og diagnoser):

Alder	15	16	17	18	19	20
Antal personer	3	2	6	7	0	2

Som beskrevet ovenfor, holdes overgangsmøder med de unge, hvor man har en formodning om, at de vil have behov for støtte efter det fyldte 18. år. Som status ovenfor viser, er det, at der holdes overgangsmøder ikke altid ensbetydende med, at de unge vil have behov for eller ønske om en indsats.

Socialområdet registrerer de personer, som på baggrund af overgangsmøderne forventes af få behov for en indsats fra Socialområdet på et tidspunkt, men som ikke ønsker eller har behovet her og nu.

Viborg Kommunes køb af relevante tilbud i Region Midt og andre kommuner

Børn & Unge

Efter etablering af egne specialtilbud i Viborg Kommune visiteres der udelukkende hertil, hvorfor vores køb af relevante tilbud på børn & unge området er begrænset. Pr. 1. maj 2018 drejer det sig kun om 12 elever, som modtager tilbud uden for Viborg Kommune. Eleverne er visiteret til specialskolen Krabbeshus Høldags-skole beliggende i Skive Kommune.

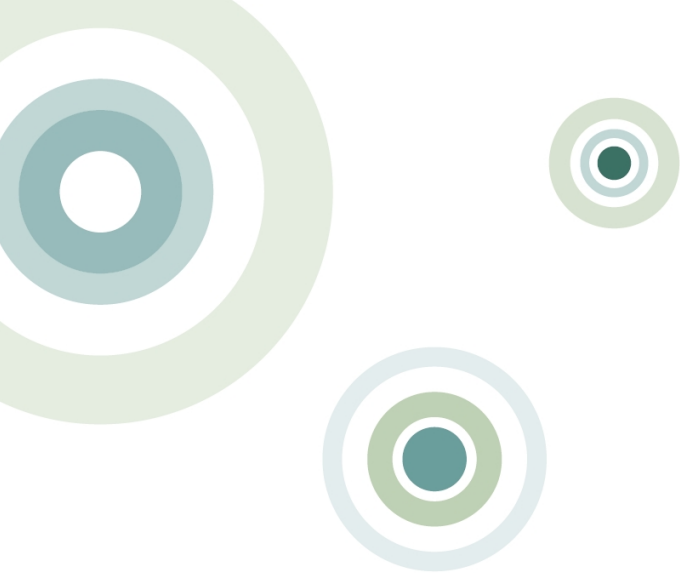
- **Krabbeshus Høldagsskole**

Krabbeshus Høldagsskole er et kombineret undervisnings- og fritidstilbud. Skolens elever omfatter hele autismespektret fra elever på et lavt funktionsniveau til elever, som bogligt fungerer alderssvarende og bl.a. er i stand til at gennemføre folkeskolens afgangsprøver. Fælles for eleverne er, at autismen er det primære handicap, og at eleverne besidder tydelige udviklingspotentialer.

Voksne

Socialområdet har aktuelt visiteret 18 personer med ASF-diagnose til specialiserede ASF-tilbud i andre kommuner og regioner samt privat-/fondsejede institutioner. Antallet er stort set det samme som i 2016, hvor 16 personer var visiteret til eksterne tilbud. Der er primært tale om tilbud beliggende i Skive Kommune (fx Hilltop og Lovnsbjergvang) samt tilbud under RegionMidts Specialområde Autisme.

Visitation til eksterne tilbud sker udelukkende med udgangspunkt i behov for specialiserede indsatser, som Viborg Kommune ikke kan levere i egne tilbud. Visitation sker ikke med udgangspunkt i borgeres eventuelle ønsker om geografisk placering.

Udfordringer på autismeområdet

- **Øget antal og stigende forventninger**

Umiddelbart synes den grundlæggende udfordring på autismeområdet at være det stigende antal børn og unge, som får en diagnose inden for autismspektret, jf. afsnittet 'Udvikling i antallet af personer med ASF'.

Det kan, som tidligere nævnt, ikke påvises, hvorvidt den markante stigning i antallet af ASF-diagnoser også er udtryk for, at antallet af personer, som lever med ASF er markant stigende, eller om stigningen udelukkende skyldes ændrede forhold omkring udredning og diagnosticering.

Hvis det stigende antal diagnoser er udtryk for, at et stigende antal børn og unge har behov for særlige indsatser, udgør det en væsentlig udfordring for kommunen – kapacitetsmæssigt og økonomisk. Hvis det stigende antal diagnoser er udtryk for at flere børn og unge, som har behov for særlige indsatser, får stillet en diagnose, udgør det stigende antal diagnoser ikke i sig selv en udfordring, idet en diagnose ikke er afgørende for, om et barn tilbydes en særlig indsats.

Dog, uanset årsagen til det stigende antal ASF-diagnoser, bevirker de at autismeområdet – ligesom andre sundheds- og velfærdsområder - mødes af øgede forventninger og krav om specialiserede indsatser. De forventninger og krav kommer fra såvel forældre som interesseorganisationer, som selvsagt ønsker, at personer med en ASF-diagnose får den bedst mulige indsats og som oftest sætter lighedstegn mellem 'bedst mulig' og et specialtilbud.

Dertil kommer de generelt øgede forventninger til de kommunale indsatser, som følger af kortere indlæggelser i behandlingspsykiatrien og øget ambulant behandling¹². I takt med et stigende antal ASF-diagnoser må dette forhold også forventes at blive en stadigt større udfordring på autismeområdet.

- **Inklusion af børn og unge på almenområdet**

Inklusion er en pædagogisk proces, som kræver specialiseret faglighed og vedvarende fokus samt tilpasning. I Viborg Kommune arbejder samtlige dagtilbud og skoler efter anerkendende og inkluderende principper. På alle skoler er der et kompetencecenter, der koordinerer indsatsen for elever med behov for særlig opmærksomhed.

Derudover findes der ingen fastlagte retningslinjer, hvorfor det er individuelt og op til hver enkelt dagtilbud og skole, hvorledes de vælger at inkludere et barn med særlige behov.

Det er hensigten, at så mange børn og unge som muligt, der har en autismediagnose eller blot har autistiske træk, fremover skal forblive og inkluderes på almenområdet. Dertil skal det nævnes, at Vi-

¹² KL (2018) Styrket indsats til mennesker med psykiske vanskeligheder.

borg Kommune allerede opfylder de landspolitiske krav om, at 96 pct. af alle skolebørn skal inkluderes i den almene folkeskole.

Ifølge Landsforeningen Autisme kan det først siges, at inklusionen er lykkedes, når barnet både har udbytte af læringsmiljøet og kan deltage aktivt i det sociale samt profitere af fællesskabet. Dertil understreger Landsforeningen, at læringsfællesskabet først er inkluderende, når alle – både barnet med særlige behov og de øvrige børn, udvikler sig positivt og har socialt og læringsmæssigt udbytte af hinanden¹³.

- **Børn med autisme og skolevægning**

I forlængelse af ovenstående afsnit kan man sige, at inklusionen af en elev med særlige behov er mislykkedes, når eleven eksempelvis bruger al sin energi på at fungere i skolen og dermed ikke fungerer der hjemme – eller omvendt. Det er også mislykket inklusion, når eleverne udvikler skolevægning.

Det er ikke dokumenteret hvor mange elever med autisme, der udvikler skolevægning eller hvilke årsager, der ligger til grund for udviklingen af skolevægning. Det er heller ikke muligt at give et klart svar på, hvorvidt udviklingen i antallet af børn med skolevægning er faldende eller stigende. Landsforeningen Autisme oplever dog en stigning i antallet af henvendelser om børn, der ikke kommer i skole, og dertil giver de udtryk for, at forældre har brug for hjælp og støtte til at håndtere problematikken.

Landsforeningen udtrykker samtidig bekymring for, at børn med autisme kan udvikle ledsagende følgetilstande, hvis de ikke modtager den rette hjælp og støtte i skolen¹⁴.

- **Strukturændringer i folkeskolen**

Der er sket en strukturændring i folkeskolen, hvilken kan gøre det vanskeligt for elever med særlige behov at føle sig inkluderet på almenområdet. Folkeskolen stiller i dag skærpede krav til eleverne i form af øget selvforvaltning, kreativitet, bedre samarbejdsevne, intellektualisering mv. Og klasseundervisningen har ændret sig fra traditionel tavle undervisning med relativ høj forudsigelighed og stram styring til individualiseret og differentieret undervisning med mere løs struktur. Dette er forhold, der kan være medvirkende til at presse fx elever med ASF ud af almenområdet.

Der har samtidig været et stigende behov for efteruddannelse indenfor hele det pædagogiske område i Børn & Unge. Hvis børn med socialkognitive vanskeligheder ikke skal marginaliseres og stigmatiseres, er der behov for, at det pædagogiske personale samt lærerne klædes bedre på til at håndtere den specialpædagogiske opgave det er at undervise børn med social kognitive vanskeligheder.

¹³ Landsforeningen Autisme (2013): Inklusion – politikpapir <http://www.autismeforening.dk/log/politikpapir%20Inklusion.pdf>

¹⁴ Socialstyrelsen 2016: Børn med autisme og skolevægning.